

WEELAT

T

evgera me,
wekî

tevgereke kurdî li Sûriyeyê,
çarçoveya xebata me
gelekî teng e, dibe sedem
ku em li dîwaran rast bîn.
Carinan tevger bi paş de
vedigere. Sedemeke ku li
cem min girîng e jî,
ev e ku xebata me dûrî
civaka ereb maye. Me bi
tenê xwe dîtiye, me guh
nedaye ku em doza xwe bi
civaka ereb bidin
pejirandin. Ez bi hêvî me
ku em vê peywirê bi cih
bînin, niha xebateke biçûk
di vê riyê de dibe, lê ne
wekî berê ye

Sekreterê Partiya Demokrasiyê ya Pêşverû
li Sûriyeyê Hemîd Derwêş:

Xebata me dûrî
civaka ereb maye

Rûpel 8-9

- **DÜZGÜN DENİZ di nûçe-şiroveya xwe ya bi sernavê "Dewlet jî zêdebûna kurdan dîtirse", de reaksiyonên li dijî rapora Heyeta Ewletiya Neteweyî (MGK) destnîşan dike.** Rûpel 3
- **Hevpeyvîna ku SHERI LAİZER bi Cemil Bayık re kiribû û di hejmara 24'an a Kurdistan Reportê de derketibû, SAMÎ BERBANG beşên wê yên girîng bi navê "Demokrasiya tirk jî bo kurda terore" jî zimanê îngilîzî wergerande kurmancî** Rûpel 4-5
- **"Amûrên muzîkê yên rezm û kutanê" DILDAR ŞEKO di bin vî sernavî de defa mezin, amûrên yekteplê û du teplê û amûra bi navê peretas dide nasîn** Rûpel 10

NAVEROK

7

Nûçe: Şîdet bi qasî şîrê dayikê li bindestan helal e

11

Nûçe: Li Parîsê Konferansa Kurdolojiyê çêbû

16

Metin Aksoy: Nahêlin ku em li welatê xwe jî bibin penaber

Ji Xwendevanan

BERÎ Bûyera Susurlukê gelê kurd rêberên kurdan sed carî, hezar carî gotine "dewlet di destê hêzên, weşartî de ye. Ev kes bi Şaxa Taybet a Şer ve girêdahi ne." Serokê neteweyî deh caran got "Özal hatiye kuştin, Eşref Bitlis, Bahtiyar Aydın û hwd. bi destê van bikujan hatine kuştin" lê kesî jî berpirsan xwe nelivand. Bi ser de rojnemeyên ku ev gotin dinivîsîn hatin girtin û bombekirin. Her tişt li holê ye.

Di demê de bukek û xesûya xwe hebûn. Bûk ji xesûyê, xesû ji bukê fênektir bû. Her du li benda hev bûn. Rojekê xesûyê nan ji bukê weşart. Bû êvar, bûk li nêrê gerya, nan tune ye. Gera xwe domand, nihêrî ku nan di tûrêkî de ye û bi beştên odayê ve dar de kiriye. Destê wê nedigihîstê, çû ker anî, rabû ser piştê kerê û nan danî xwar. Dema xesûya wê bibêje "kê nan xwar" jî wê bibêje "wê qey kerê xwarîye." Xesû hat nihêrî ku nan xwarine û şopa simên kerekê li odayê ye. Bang kir û got: "Ez zanim ev şopên kerê çû ne, lê şanê buka nû ne." Îcar ev kar jî şanê buka nû ne, lê şopa kerê mezin, kerê çû ne.

ÇIYA MAZÎ

DI destpêka şerê şoreşê de heta îro gelê me gelekî zehmetî kişandiye, ji her aliyê ve hatiye aşimilekirin. Lê gelê me jî bo azadiya xwe çî tiştê jî destê wî were wê bike.

Di sala 1997'an de gelê me de gelekî civîn û rêxistinên nû çêbûn, bêhtir bi xurtî û bi şoreşî têkoşîna xwe dom bike.

Daxwaziya me ew e ku hûn di sala 1996'an de têkoşîna gelê kurd, tiştên çêbûyî bi kronolojîkî di Azadiya Welat de binivîsîn.

REWŞEN KALBIŞEN

Sala nû bibe sala aştî û azadiyê

SAMÎ TAN

Di dixwaze her sala nû bibe destpêkeke nû. Mîrov bi hêviya rojên xweş û têkoşîna ji bo van rojan li sêr piyan dimîne. Gelê kurd êdî ketiye qonaxa serfiraziyê, lewre sala 1997'an ji niha ve misoger kiriye. Bes hêzên kedxwar, dixwazin berê çem û şetan bi şûn ve vergerînin, rê li ber pêşveçûnê bigirin, ji bo wê yekê jî çî ji destê wan tê dikin.

Hefteya çûyî hêzên dewletê dest bi pêkanîna fermana MGK'ê kirin. Digel pûçbûna hemû delîlan, rayedarên HADEP'ê nehatin berdan, bi ser de jî zordestî û pêkutiyên li ser saziyên welatparêz zêde bûn.

Hevalên me jî ji van zordestî û pêkutiyên para xwe standin. Roja 21'ê berfanbarê, hevalê me Ferec Çobanoğlu li Aydinê hate girtin, bi îdiayên bêbingeh çûne serê, îşkence pê kirin. Lê piştî rojekê ew derxistin dadgehê û li wir jî hate berdan. Bes gotinên ku polîsan di bin çavê rê gotinê, baş dide xuyan ku dewlet bi çî çavî li rojnemeyê me dinêre. Li gorî hêzên tirk "Kesên ku di saziyên wekî HADEP, NÇM, Tayder, Özgür Halk, Demokrasi û Azadi-

ya Welat de" dixebitin endamên PKK'ê yên ramanî ne. Îcar tiştê balkêş li aliyekî, bi vî çavî li saziyên kurd ên demokratîk dinêrin, li aliyê din kesên wekî Şevket Kazan li Ewropayê derketina rojnemeyê me wekî nişana demokrasiya Tirkiyeyê pêşkêş dikin.

Dîsa roja 22'ê mehê polîsan dest danîn ser 200 heb nuxxayên rojnemeyê me, ji bo ku li mîtinga DİSK'ê neyên firotin. Hevalê me Seyit Karabaş jî demekê girtin binçav, paşê hevalê me berdan, lê nasnameya wî û rojnemeyê piştî du rojan li me vergerandin. Polîsan sedema desteserkirinê jî bi awayekî eşkere gotin: "Ji bo ku rojnemeyê li meydana mîtingê neyê firotin". Li aliyê din ev çend hefte ne ku paketên rojnemeyan yên ku em dişînin Batmanê ten desteserkirin.

Pirtûka Yaşar Kaya ku bi navê "Gotin" jî aliyê Weşanxaneyê Nûdemê ve hatibû weşandin û me jî ew wekî xelata xaçepirîsê dabû girtiyek ji Girtîgeha Bartînê, jî aliyê îdareya girtîgehê ve hate desteserkirin. Ji bo wê yekê polîsan em ziyaret kirin...

Wekî me di destpêkê de ji da xuyaki-

rin, ew dixwazin berê dîrokê ber bi paş ve bizivîrin, lê heta niha kes di vî karî de bi ser neketiye. Hêviya me xurt e ku wê sala 1997'an bibe sala azadî û aştîyê.

Divê em berxwedana gelê xwe yê ku li welatê xwe bûye penaber jî bîr nekin. Xuya ye ku rêxistinên wekî Neteweyên Yekbûyî (NY) di destê welatên împeryalist de bûne pêlîsk û ji armanca ku di destûrnameya xwe de nivîsandine, gelekî dûr ketine. Sedema bingehîna a daxwaza valakirina Kampa Etrûşê siyasî ye. Neteweyên Yekbûyî bi vî kirina xwe, daxwaza dewleta tirk tîne cih. Lê divê bê gotin ku kesên li Kampa Etrûşê jî naşibin penaberên ku ew dixwazin. Penaberên ku NY dixwaze, divê bêxistin bin, her tim destê xwe li ber wan vekin, doza mafên siyasî nekin.

Wekî encam em sala nû ya gelê xwe jî dil û can pîroz dikin, spasiyên xwe jî kesên ku ji me re kartên pîrozbahiyê hinartine re pêşkêş dikin.

Her wiha em pêjinkariya xwendevanên xwe ya di warê şandina anketên de pîroz dikin. Lê divê bê gotin ku wê anket piştî vî hefteyê di rojnemeyê de hew derkeve. Piştî demekê emê encama anketan bidin zanîn û li gorî daxwazên we hin guherînan di rojnemeyê de pêk bînin. Min divê bi dilûkeke kurdî dawiyê li vî nivîsa xwe bînim:

"Serê salê, binê salê

Xwedê keç û kurekî bid vî malê..."

Nivîsîna dîroka gelê kurd

YAHYA KANDEMİR

Dîroka gelê kurd heya vî gavê jî bi rindî û li gorî zanistiyê nehatiye nivîsandin. Sedema wê yekê jî dagirkerî in. Ew jî yekbûn û pêşketinê re bûne asteng. Çawa ku bablîsok li perikên çilo dixê, ji hev bela dike, bi vî rengî gelê kurd jî ji hev belav bûne.

Hemû gelan, her yekî li gorî xwe dîrokek afirandiye. A gelê kurd jî bi vî rengî ye, lê li ser kaxiz û pirtûkan tiştê nehatiye nivîsîn. Tenê bi devkî hinek hatine gotin û ji hêla dîrokvanên biyan ve hinek hatine nivîsandin. Bi kurtasî dîroka vî gelî di tariyê da maye. Tenê Şerifxan Bedlîsî hinekî li ser rawestiye. Ji bilî wî jî nav kurdan dîrokvan ranebûne û tu rewşên birên kurd dest navêtiye dîrokê.

Ji netewetiyê re nivîsandina dîrokê pêwîst e. Yekîtiya neteweyê bi dîrokê çêdibe. Heke ku gelek bi dîroka xwe nehese, bêmêjî, bêçav, bêguh dimîne. Eger ku gelek li dîroka xwe xwedî dernekeve wê hinek kesên din li wê dîrokê xwedî dirkevin, û wê li gorî xwe binivîsin. Ew jî dibe sedema ku ew gel bibe kole û di bin destan de bimîne.

Îcar ji bo avakirina dîrokê û nivîsandina wê, pêwîst e ku ew gel li xwe xwedî derkeve, bikeve nav lêkolîn û lêgerîkê da ku bikaribe rastiya gelê xwe derxe holê. Ew jî bêtî şoreşê nabe. Tenê di nav şoreşê dijwar û giran de gengaz dibe. Lewre kesên ku rastiya gelên xwe nas dikin û dixwazin ji bo wan tiştêkî bi-

Pêwîst e pirsên li ser dîrokê ji destpêka mirovahiyê heya roja îro wekî, çî bûye, çawa çêbûye, li ku derê, li kîjan demê, sedem çî ye, mercên wê demê çî ne? Divê ev pirs tev werin bersivandin. Pişt re girêdana doh, îro û sibê li gorî diyalektîkê divê derkeve rastê.

kin tenê şoreşger in. Ew şoreşger hem dîroka borî derdixin holê, hem jî dîrokeke nû. Mînak Mazlum Doğan û Egit bi lehengiya xwe dîrokek çekirine.

Rast e, di nava şerê azadiyê de gel xwe nas dike û pêşketinê dide çekirin. Lê ew tenê ne bes e. Pêwîst e ku dîroknas li gorî rêbazên zanistî û li gorî nihêrtina çimî lêkolînê bike, rastiyan derxe holê, binivîsîne û ji gel re bike mal. Her çiqas bi derketina tevgera azadiyê re û di bin serokatîya wê de, gelek gavên mezin ji hêla dîrokê, çandê, wejeyê û her wekî din ve hatibin avêtin, jî ew têrê nake.

Tiştên ku heya vîga derketine holê tev wekî perspektîf in. Heke ku mirov li ser vî yekê kûr nebe wê wisa bimîne. Lê mixabin rewşên birên kurd, li gorî şoreşê jî dîrokê re nabin bersiv.

Dîrok, ne çend gotin, çîrok û nivîs in: Pêwîst e pirsên li ser dîrokê destpêka mirovahiyê heya roja îro wekî, çî bûye, çawa çêbûye, li ku derê, li kîjan demê, sedem çî ye, mercên wê demê çî ne tev werin bersivandin.

Di vir de her dema ku bidin destê xwe, pêwîst e ji hêla aborî, konevanî, leşkerî, çandî ve derxin ronahiyê. Pişt re girêdana doh, îro û sibê li gorî diyalektîkê di vî derkeve rastê. Divê dîroknas ji

rastiya gel ne dûr be. Bingeha dîroka wî gelî heya ku diçe, çawa hatiye nivîsandin û vî ga rewş çî ye? Ev dîrok divê bi çî awayî were nivîsandin? Gelo li gorî nêrîna çimî serdestan be an a çimî proleter be? Divê ev dîrok tu carî jî metodên zanistî dûr nebe.

Dîroka gelê kurd, beşek e ji dîroka mirovahiyê. Ji ber vî qasî wê zehmetî pir bê kişandin. Lewre cihê ku kurd li ser bi cih û war bûne (Mezopotamya) dergûşa mirovahî û şaristaniyê ye. Bi vî rengî gerek e tîkiliyên gelê kurd bi van gelên din yên mîna asûran, ermenîyan, ereban, farîsan, lîdyayîyan, îskîtiyan û hwd. re bîn nivîsandin.

Her wiha dîroknas divê bi aramî lêkolîneke dorfireh pêk bîne. Ji gelek pirtûkan, ji dîroknasên heremê û yên cihanê îstîfade bike. Lê gerek e bi çavêkî rexneyî li wan binivîsîn. Ji antropolojiyê, mîtolojiyê, kronolojiyê, arkeolojiyê û folklorê û jî gotinên di nav gel de jî sîldê werigire.

Nivîsandina dîrokê bi zimanekî vekirî û sivik çêdibe. Mîna Herodot ku çiqas dîrokeke fireh bi zimanekî vekirî û sivik nivîsandiyê. A girîng ew e ku ev dîrok bi zimanê kurdî were nivîsandin. Di hêla pêkanîna vî karî de, em dereng mane, hinekî lezbûn lazim e.

GUNDÊN Erzinganê yê alewiyên kurd jî tîn-valakirin. Li ser banga Komeleya Çanda Pir Sultan Abdal, ji bo lêkolîna wê mijarê ji nûnerên saziyên demokratîk heyetek hate sazîkirin û ew çû Refahiyyê. Li ser çûyîna heyetê Berdevkê wê Murtaza Demir diyar kir ku, piştî hatina Yarbay Bünyamin Kuran hêzên dewletê dest bi valakirina gundên alewiyên herêmê kirine.

Li gorî agahiyan Kuran gotiye "Alewiyan vira bila ji xwe re cihekî din bibînin. Ezê wan ji vir bikim der. Ew hemû ji piştî ermenan in". Tê daxuyandin ku, gelek li kesan îşkence hatiye kirin. Di heyetê de nûnerên HADEP, ÖDP, DBP û IHD'yê cih digirin.

LICE, çend caran bi destê hêzên fermî hatibû şewitandin, ev çalakiyên bi vî rengî hê jî dom dikin. Hate zanîn ku hêzên dewletê bi darê zorê 104 kesan kirine cerdevan. Lê gelê Licê gazî dikin ku afkariya wan bê kirin. Di banga xwe de "Dengê me li dinyayê belav bikin. Bibêjin ku ev çek me jî ber zilmê girtiye, ne bi dilê xwe" dibêjin.

Li ser vê yekê li IHD'ya Stenbolê civîneke çapemeniyê pêk hat. Di civînê de Serokê Komeleya Licê Parêzer Tahsin Ekinçi, Tank Ziya Ekinçi, Sekreterê HADEP'a Stenbolê Cemal Coşğun û Çigîra Serokê IHD'yê yê Giştî Eren Keskin cih girtin û dan xuyakirin ku "em li berpîrsê vê bûyerê gilî bikin"

NÛÇE

Dewlet ji zêdebûna kurdan ditirse

DIK Raporê MGK

Roja 17'ê aşm (meng) de rojnameyê Milliyetî de, jew raporê MGK vejîya. Nê raporî ra jî zey verînan boya gunî û îmhakerdenê kurdan vejîyê.

MGK va raporê xo de vana ke ewro doman-biyayin kurdan miyan de zaf veşîyo, eger doman-biyayin wina biramo se, sera 2025 de amoriya kurdan do bibo %50. Wina biyayin de mebûsê kurdan parlemanto de êdê vêşî bê. Qandê (serva) coya Kurdistan de tayn domanan rê xelat bidiyo, zaf domanan rê bac bigiyo. Fina rapor de vanê ke Partiya Demokrasiya Şarî (HADEP) û heveyê rojnamey û kombiyayinê (komele) PKK rê gerîla resnenê û PKK rê alîkarî kenê. Qandê coya hema xeftiyayinê nînan vindamê.

Hema hikûmetî zey verî waştina MGK awa ana cadê ci. Bewnê senî no rapor vejîya, hema Kombiyayinê Malbatê Teşîyayinanê PKK (TUAD) racena. Badê neya kurdan rê şaşetî, zilm û êrîşî verî ra zaf bî veşî. Lice de 200 mardim girotî bin çim û vat "ya korucu bê, ya jî Lice ra şîrê."

Fina badê neya nimî-nendeyê rojnameya ma yê İzmirî Ferec Çobanoğlu girot bin çim û hevaldê ma rê şaşetî viraziya. Fina 22'ê aşm de hevalê ma Seyit Karabaşî 200 roj-name berdî mitîngdê DİSK de biroşo, Kocaelî de polîsî hevalê ma girot bin çim û rojnamey ci ra girot. Hevalê ma o roj virada, rojnamey badê 2 rojan day ma.

MEMED DREWŞ

Piştî eşkrebûna rapora MGK'ê Çigîrê Serokê HADEPê Güven Özata, Ahmet Türk, Mehmet Satan û Sedat Yurttaş bi hev re civînek ji bo agahdayîna çapemeniyê li dar xistin. Li gorî Özata rapor mesajê ji hêzên nehênî yê dewletê re dişîne ku êrîşan bibin ser endam û rayedarên partiye.

Civaka tirk û kurd heftiya borî ketibûn nîqaşa rapora Konseya Ewlekariyê ya Neteweyî (MGK). Tê zanîn ku ev rapor di roja civîna Konseya Wezîran de hatiye pêşkêşkirin. MGK di rapora xwe de li ser gelek tiştan radiweste. Lê di nava mijaran de ya herî balkêş, zêdebûna nifûsa kurdan e.

Rapor bi dorfirêhî li ser zêdebûna kurdan disekine û hin pêşniyazan dike da ku rê li ber vê yekê bê girtin. Rapor bi awayekî îstatîstîkî dinivîsîne ku heke pêşî neyê girtin, wê heta sala 2025'an nifûsa kurdan bigihîje % 50'yê nifûsa Tirkîyeyê û ev jî digel bilindbûna pêla neteweperweriya kurd, wê demê nimî-nendeyê kurd dikarin bi riya parlementerî desthilatîyê bixin destê kurdan.

Li gorî stratejistên raporê, xebatek bi dualî divê bê meşandin. Aliyê yekemîn divê bac (vêrgî) ji kesên ku pir zarokan tînin bê stendin û kesên kêr zarokan tînin xelatê bistînin. Aliyê duyemîn jî propoganda ye. Ev propoganda wê li ser gelemşeyên tendîrûstî û giranbûna mercên jiyane ya malbatên bi pir-zarok bê meşandin.

Rapor, wekî stratejiya xwe ya dema dîr van tiştan pêşniyaz dike, lê belê ji bo stratejiya dema nêzîk jî tengavkirina HADEPê û komelayên mafên mirovan tê xwestin. Rapor balê dikişîne ser hejmara rayên ku HADEP'ê di hilbijartina giştî de girtine û wê wekî hedef nîşan dide.

Piştî eşkrebûna raporê, Çigîrê Serokê HADEPê Güven Özata, Ahmet Türk, Mehmet Satan û Sedat Yurttaş bi hev re civînek ji bo agahdayîna çapemeniyê li dar

xistin. Özata û hevalên xwe di axaftinên xwe de reaksiyoneke tûj nîşan dan. Li gorî Özata rapor mesajê ji hêzên nehênî yê dewletê re dişîne ku êrîşan bibin ser endam û rayedarên partiye.

Özata wiha dom kir: "Gelo ev êrîş dîsa wê dest pê bikin?" Wekî din Özata dan zanîn ku raporê tesîreke

ne baş li ser darizandina (mehkemîkirina) serok û rayedarên partiya HADEP'ê kiriye. Güven Özata bi van gotinan dawiyê li daxuyaniyên xwe anîn: "Tê dîtin ku di Zagona Bingehîn de ji kurd wekî sûcdarên potansiyel tene pejirandin. Ji aliyê din ve jî ev helwesta ku dewlet li dijî me nîşan dide di wê raporê de jî kifş dibe."

Her wiha hinek mebûsên RP'ê yê kurd li dijî raporê derketin. Tê gotin ku Wezîrê Karê Dewletê Mebûsê Amedê Salim Ensarioğlu ji Serokwezîr Erbakan re gilî û gazinên xwe anîne zimên. Li ser vê yekê Erbakan jî raporê daye berhevkerin û bi şûn ve şandiye. Lê di dema ketina civîna hikûmetê de, Serokwezîr Necmettin Erbakan "MGK'yê heta niha ku çî amade kiriye, rast amade kiriye", got.

Mebûsên Refahê yê Amedê Ömer Vehbi Hatipoğlu, Haşim Haşimi û yê Erziromê Abdulillah

Fîrat jî li ser vê mijarê dan xuyakirin ku ev raporeke nijadperest e. Wan got: "Amadekirina raporê hanê cudaxwazî ye. Di demeke kurt de emê bên ba hev û wê raporê binirxînin. Heke partî nepejirîne jî, emê helwesta xwe diyar bikin. Divê neyê jîbîrîkirin ku, tirsîn ji mirinê re ne çare ye."

Der heqê raporê de jî komelayên mafên mirovan heta niha dengê demeketiye. Tenê Serokê Mazlum-Derê Yılmaz Ensarioğlu da zanîn ku ev rapor belgeyê şermnak e û ew rê jî tehcîrîkirin û kuştina kurdan re vedike.

Sekreterê Naveîda Komeleya Mafên Mirovan Kamil Ateşoğulları jî "Her çiqas ev rapor di çapemeniyê de wekî nûçe cih bigire jî, divê em wê bi çavê xwe bibînin û pişt re heke hewce bike emê hin tiştan bibêjin" got.

Parêzer (ebûqat) Hüsnu Öndül jî li ser raporê nixandineke bi vî rengî kir: "Gelo çima ev rapor di

roja mehkemeya HADEPê de derket holê? Di baweriya min de bi taybetî wisa hatiye kirin. Ev karekî bêzagonî ye."

MGK dixwaze bi vê raporê artêşê li derveyî qirêjiya ku bi bûyera Susurlukê diyar bû, nîşan bide. Ev jî tiştekî nîşan dide ku, leşker naxwazin pûdiyên (nehênîyên) wan derkevin holê û cihoka pereyên şerê kirêt ziwa bibe.

Li gorî nûçeyên heftiya çûyî artêş ne li derveyî bûyerê ye, lew di dema bûyerên Qibrîsê de, Abdullah Çatlı çûye wir û mesrefên otelê jî firmayeke girêdayî artêşê OYAK Turizmê daye. Ew jî dide nîşan ku heta jiyana leşkerên tirk û navendên perwerdekirina hêzên veşarî yê li Qibrîsê eşkere nebe, darizandina çeteyên kontrayî jî ne mimkûn e. Eşkerebûna vê raporê, helwesta dewleta tirk a li hemberî kurdan diyar kir. Hewla paqî-nîşandana artêşê tîk çû.

DÜZGÜN DENİZ

Demokrasiya tirk ji bo kurdan teror e

Ev hevpeyvîn ji aliyê SHERI LAIZER ve di pûşpera 1996'an de li Başûr hatiye kirin. Di hejmara 24'an a Kurdistan Report de hatiye weşandin. Awayê hevpeyvînê ji awayê pirs û bersiv çihê ye. Di bin hin sernavan de nêrînên Cemil Bayık ji devê wî hatine dayîn. Beşên girîng ên vê hevpeyvînê ji aliyê SAMÎ BERBANG ve ji îngilîzî hate wergerandin.

Parastina kurdbûnê, xwe avêtina nav agir e, hem ji aliyê derûnî û fizîkî ve, hem jî ji aliyê aborî ve. Demekê kurdbûn wekî tiştekî şermnak dihat dîtîn, bi çavê nivmîrovan li kurdan dihat nihêrtin. Bo nimûne Yaşar Kemal dît ku di kurdbûnê de nan û diwaroj tune, wekî xortekî û wekî niviskarekî ji bo navdariyê dev ji nasnameya xwe berda. Lê paşê ji ber ku şerê qirêjî şermazar kir, hat wê radeyê ku nav û navdarî jî di nav de, her tişt ji dest biçê. Îcar heke rewşa yekî wekî Yaşar Kemal wisa be, wê çi bînin serê mirovekî ji rêzê. Ev e rengê demokrasiya tirkan, li dijî kurdan ji bilî terorê tiştek nîn e.

Em dibêjin, jin in-ên ku têkoşîna me ev qas dem li ser piyan hiştine, bîyî wan têkoşîna me wê zehmetir bûya. Dîsa jin in, jêderka mirovî û kurdbûna me, Mêran nivê her duyan jî wînda kirine. Carinan ez di çivînan de vê yekê

dibêjim, hevalên jin li çepikan didin, lê ev rastiyeke e. Ji ber vê yekê ew serkeftî in, zêdetir nêzî gel in û hesta mirovahiyê bi wan re xurtir e. Ev yek jî, ji mercên jiyana wan tê. Ew merc dikin ku jin zûtir bi êş-û geşiyên gel bihesin, zû reaksiyonê nîşan bidin. Pêjinkariya (hesasiyeta) wan jêderka jiyane ye.

Kampanyaya sûixestan a dewleta tirk

Şaxa şerê taybet a dewleta tirk berî hîlbijartina giştî ya 1995'an li dijî serokatiya PKK'ê hin operasyon amade kirin. Ev operasyon jî parçeyekî kampanyaya hîlbijartinê bûn. Ev yek berî hîlbijartinê li meydanan di xwepêşdanan de hate daxuyandin. Daxwaza wan bidestxistina me bû, çi zindî çi jî mirî. Di hîlbijartinê de jî stratejiya xwe li ser van operasyonan ava kiribûn, lê bi ser ne-

ketin. Di nav amadekarên tîmên şerê taybet de Tanşu Çiller, Necdet Menzir, Mehmet Ağar, Ünal Erkan û hevalbendan wan hebûn.

Ez li Hewlêrê bûm. Dema li dijî min sîûqesta têkçûyî li dar xistin. Berî hîlbijartinê bi hefteyekê bû, paketa ku tê de teqemeniyên plastîk hebûn, demjimêr (saet) pê ve kiribûn û li kêleka mala ku ez li dimam, bi cih kiribûn. Heke biteqiya, wê paketê dikaribû hemû avahiyê hilweşîne, dema me ew dît, ji teqîna wê re saetek mabû.

Me dizanibû ku wê li dijî Abdullah Öcalan jî êrişek pêk were, lê me dema wê baş nedizanî. Rejîma tirk listeyeke hedefan weşandibû sala çûyî, navê kesên pêşeng û kadroyên ji rêzê berî nava hev dabûn, li wir armanca wan, xapandina gel bû.

Komara tirk dixwaze Başûr bike Qibriseke din

Hikûmeta tirk li Başûr gelekî çalak e. Hejmara tirkmanan bi zanafî zêde tê nîşandan. Kızılaya Tirk (Heyva Sor a Tirk) li Başûr di nava tirkmanan de xebatê dike; xortên tirkmanan digirin, mê-

Fermendarê ARGK'ê Cemil Bayık di sala 1955'an de li Elezîzê hatiye dinyayê. Di malbateke bi çar zarok de yê herî mezin e. Ji ber jîrekiya wî ew şandine Meletiyê lîseyê, paşê jî ji bo xwendina zanîngehê çûye Enqereyê. Li wir bi riya hevlekî xwe yê sinifê yê tirk Kemal Pir, Abdullah Öcalan nas dike. Hevaltiya van sê kesan jiyana wan heta dawiyê guhart. Berî hîlbijartina 24'ê berfanbara 1995'an Bayık jî bû hedefa sîûqesteke têkçûyî.

jiyan wan av didin, wekî kontra perwerde dikin û wan di karên kirêt de bi kar tinin. Rewş gelek tirsnak e. Çend endamên MIT'ê li baregeha Kızılayê bi cih bûne û ew ji aliyê partiyên başûrî ve tene parastin. Kesên ji Serkaniya Giştî ya Artêşa Tirk li Selahadînê bi cih bûne û di bin parêziyêke taybet de ne. Hin xebatên wan di nav partiyên Başûr de hene û heta li ser hin şaxên wan partiyên jî xwedî bandor in. PDK'ê destûr da ku hevalên me yên ku di şerê me û wan de bi dest xistine ji aliyê endamên MIT'ê ve bêne pirsîyarkirin. Heke partiyên Başûr rê li ber dewleta tirk vekin, wê bibînin ku Başûr ketiye rewşa Qibrîsê.

Hevalbendiya Tirkiye û Îsraîlê

Ev peymanî Îsraîl û Tirkiyeyê bandora xwe li ser tevahiya Rojhilata Navîn dike û dibe sedema hin qewimînên nû li herêmê. Her wiha bandora wê li ser tevgera kurdî jî xuya ye. Ew dibe sedema dubendiyê di nav welatên Rojhilata Navîn de, li aliyekî Tirkiye, Îsraîl û Amerîka heye, li aliyê din Fransa û Almanya li dijî vê hevgerîna ye.

Yanê ew hevalbendî dibe sedema nakokiyê di navbera Amerîka û Ewrûpayê de.

Di peymanê de PKK wekî hedef hatiye nimandin (nîşandan). Pîsporên Îsrailê jî niha leşkerên tirk dihêvojin û di operasyonan de wekî şewirdar cih digirin. Her wiha di warê zexmkirina sînor de çî ji aliyê çekan û çî ji aliyê teknolojîya sîstemên ewletiyê ve, Îsrail alîkariyê dide artêşa tirk. Di nava vê alîkariyê de kişandina tîlên direhî li ser sînor û biçihkirina mayînan jî heye. Mayîn bi tîlan direhî ve tene girêdan, bi serê van tîlên ve ronahî heye, ew nîşan dide ku li wir kemîn hatiye danîn. Dewleta tirk hêzeke mezîn li minteqeya Işıkverenê kom kiriye, li wir di nava van çalakiyan de ye.

Divê ez bidim zanîn ku, dagirkirina başûrê Kurdistanê ya adara 1995'an jî bi piştevaniya pîsporên Îsrailê pêk hat. Di vê êrişê de çî ji aliyê plansaziyê ve, çî jî ji aliyê teknîkê ve Îsrail xwediyê roleke girîng bû. Her wiha her du dewlet agahiyên îstixbarî li dijî Îran û Suriyeyê berhev dikin û didin hev.

Ev hevkarî Tirkîyeyê jî cîranê wê dîr dixê, bi tenê dihêle. Her çiqas Partiya Refahê jî vê yekê re nerazîbûna xwe diyar kiribe jî, li dijî vê hevkarîyê tu xebatê nake. Sûriye, Misir û Iraqê li hemberî vê hevalbendiyê nerazîbûna xwe eşkere kirin û li Tirkîyeyê gef xwarin.

Li aliyê din hevalbenda Amerîkayê Urdinê piştevaniya vê hevalbendiyê

kir. Vê dubendiyê derfetên li ber têkoşîna me zêdetir kirin. Tirkîye li herêmê tê tecrîtkirin, gira cîranên xwe dikişîne ser xwe, jî vê yekê ye ku wê Îran, Suriyê û Iraq jî xwe re kirine hedef.

Tevgera kurd wê jî vê rewşê sîudê wergire, lewre yekemîn car e ku welatên ereb, dixwazin kêşaya kurd derxin pêş. Ew rûdana herî girîng a van salên dawî ye, dibe ku bibe sedema guherînan mezîn di statûya herêmê de. Girîng-

S

axa şerê taybet a dewleta tirk berfî hîlbijartina giştî ya 1995'an li dijî serokatiya PKK'ê hin operasyon amade kirin. Ev operasyon jî parçeyekî kampanyaya hîlbijartinê bûn. Ev yek berfî hîlbijartinê li meydana di xwepêşdanan de hate daxuyandin. Daxwaza wan bidestxistina me bû, çî zindî çî jî mirî.

giya PKK'ê bi vê dubendiyê zêdetir xuya bû, lewre çî dost çî jî dijmin mecbûr dimînin hêza PKK'ê li ber çavan bigirin. Hevkêşeya di navbera her du bereyan de li gorî helwesta PKK'ê diguhere.

Rewşa Başûr û PKK

Piştî Şerê Kendavê bandora Amerîkayê serdest bû. Ji ber ku partiyên kurdên li Başûr xwe jî desthilatdariyê re amade nekiribûn; bêtevdir bûn, wan şansê xwe wînda kir. Em lê dixebitin ku vê valahiyê li gorî berjewendiyên

kurdan dagirin. Sedema sereke ya şerê 1992 û 1995'an ev bû. Niha rewş hinekî cudatir e, lewre bandora PDK û YNK'ê kêm dibe.

Lê îcar ew destûrê nadin partiyên nû ku tevgerê bikin. Niha demokrasî di nava buhranê de ye. Partiyên kevn dixwazin bi awayê berê rêveberiyê bikin, rê li ber pêşketina herêmê û rûdanên nû bigirin. Ew jî herêmê jî hundir ve dirûxîne, dirizîne.

Nebûna çareserîya siyasî diwaroj û dahatûya Başûr nediyar dike. Bêyî federasyona demokratîk pêşveçûna aborî jî çênabe. Heta ku statûya Başûr, rengê peywendîya di navbera Başûr û Iraqê de diyar nebe, gelemşeyên dîtir çareser nabin. Tevî ku Kongreya Neteweyî nikare her tiştî çareser bike jî, dikare bibe destpêkek.

PDK û YNK li ber avabûna kongreyeke neteweyî dibin asteng. YNK dibêje "belê em pê re ne", lê di pratîkê de li dijî wê xebatê dike. PDK dibêje "hîn zû ye". Di sala 1991'ê de dema Saddam ji herêmê vekîşt, hemû derfetên desthilat-

dariyê ketin destê wan. Lê piştî ev qas wext hê jî em ji bo vejîyandina parlamentoyê dixebitin, em dixwazin jî nû ve wê rakin ser piyan. Li Başûr an wê federasyoneke demokratîk pêk were, an jî wê her tişt biqede.

Ez bi xwe ne ji bo wê yekê derketim çîyan ku li ser kuştina gelê me, şewitandina gundan daxwazên hin hikûmetan pêk werin. Ji sala 1975'an ve çî li bajarên, çî jî li çîyan ez di nava çalakiyê de me. Sedema li vir bûna me jî, ev e ku em rê nedin karesateke wekî ya 1975'an, heke Saddam vegere jî.

Partiyên xwecihî îdia dikin ku dan û standinên me bi Saddam re hene, lê ew tişt ne rast e. Bes tê zanîn ku kesên ku ji ber vê yekê me rexne dikin, bi xwe jî berê ve bi Saddam re dan û stanê dikin. Em ji wan re tiştêkî nabêjin, heta çêtir e jî wê ku digel dewleta tirk dijîminîya me bikin. Talabanî dibêje "Tirkîye demokratîk e", di sala 1993'yan de hêzên tirk bi 50 balafirên şer êriş anîn ser Bargeha Zelê, ew jî bi cihnişandana fermandarekî sereke yê YNK'ê çêbû. Armanca vê êrişê qirkirina me-bû, wan dixwest mirovek jî li wir zindî nemîne.

Gelek mirovên başûrî dikevin nav refên gerîla. Bes disîplîna PKK'ê li wan giran tê, hinek jî ji ber derdê birçîbûnê tînan, çekên ku hilgirin dibin difiroşin. Heman (eynî) problem di partiyên din jî tê dîtîn. Heta PDK û YNK zîlamên xwe dişînin nav refên hev, ew jî çekên ku hildigirin dibin firoşin.

Di ronakbûna kurdî de rola rewşenbîran

FAYSAL DAĞLI

Têgiha ku wekî "ronakbûn" tê binavkirin, ji bo neteweyên cîhanê yên ku ne bindest in û ne di bin tehdîta tunekirinê de ne tê wateyê cuda. Lê mixabin ew jî bo kurdan wekî têgiheke taybet derkeve hemberî me ku ew jî encameke şertên Kurdistanê ye. Ronakbûn jî bo neteweyên azad, bûyereke berî niha bi sedan sal tîne bîra wan ku tarîtiya, wan jî ronahiyê heta îro pêşveçûnên civakî, teknîkî di bêjîngê demê re derbas kirine û civakên xwe bi rênîşandariya agahiyê bi rê ve birine. Lê ew diyarde jî bo Kurdistanê teqabûlî mêtîyaya bipêşketina neteweyîyê dike. Ji ber ku civaka kurd li ser axa xwe bi nasnameya xwe ya neteweyî ne xwedî dewlet e ku civakê rêkeftî bike û bi pêş ve bibe, negihîştîye sewiyeya neteweyên din.

Tevgera ronakbûnê jî ber taybetiyên xwe di milê tevgera siyasî de bûye, digel wê meşîyaye. Di ronakbûna kurdî de çend bûyer, qewimîn, sazîyên civakî û ku rolên mezîn listîne û tebiyan rewşenbîrên kurd jî di vê pêvajoyê de barên giran girtine ser milên xwe. Berhemên wan bûne hêlîna hestên neteweyî. Mirov kare bibêje ku yên ku neteweya kurd jî boldozera dîrokê rizgar kirine dîsa ew in.

Têgiha rewşenbîr jî ber naveroka xwe ya dîrokî di warê ravekirina xwe de bûye xwediyê karekterê jî guftûgoyê re vekirî.

Cudatiya rewşenbîran ji muxalefî û rexnegirîya wan tê, hêza wan jî desthilatîyê (îktîdarê) dîrbûna wan e. Ew li hemberî fikrên hakim serbixwe ne û hilberînan wan jî çavkaniyên ku ji aliyê îktîdarê ve tene xwedîkirin dîrin.

Bi gelemperî ji bo vê yekê mirov kare bibêje li alema Rojava tîkiliyên entelektûel bi îktîdara siyasî re zêde ne baş e. Mirov li war û welatên din dikare rewşenbîr û şoreşger jî hev biqetîne, lê li Kurdistanê mirovê ku mirov be berî her tiştî pêwîst e di nav şerê rizgariyê û tevgera neteweyî ya kurd de be. Yekî ku li devereke din wekî şahê rewşenbîran bê binavkirin, heke li Kurdistanê ne welatparêz be ew dixwaze bila xwediyê sed pirtûkan be, li zanîngehê xwediyê sed kursîyan be û di dewletan de xwediyê sed meqamî be, ew ne rewşenbîr e, ne jî mirov e.

Belê ger ku rola rewşenbîrên nûjen di ronakbûna Kurdistanê de bê nixandînan, mirov kare wan bi du kategoriyan bîne ber çavan. Kategoriya pêşîn mirov-kare bi wekî rewşenbîrên nûjen bi nav bike, bîngeha jî zanîngehên modern tê û çavkaniya wan ramanên Rojava ne. Ew di dawîya sedsala 19'an de derdikevin ser qada jîyanê û îro jî pêşengîya şer dikin. Rewşenbîrên nûjen bi serpêhatiyên xwe yên dîrokî, di du merhaleyan de jî hev cudabûnê nîşan didin. Qonaxa yekemîn, destpêkê rewşenbîriya nûjen e ku ew bi gelemperî bi bedirxaniyan an jî bi rojnameya "Kurdistan"ê dest pê dike û heta niştî Şerê Duyemîn didome. Qonaxa diduyan di salên 1960'î de dest pê dike. Ew rewşenbîr îro jî rolên xwe didomînin û di çalakiyan kurdî de serokatiyê dikin.

Kategoriya duyemîn jî mirov kare bi navê

rewşenbîrên klasîk tarîf bike ku ew jî sazîyên olî ji medreseyan terîq û tasawufê gihîştine. Wan bi gelemperî di civakê de dewra xwe listîne û bi taybetî jî serê sedsala 19'an ta vî aliyê, li Kurdistanê hebûna xwe didomînin.

Di jiyana kurdan de rola dîn gelek mezîn bû. Heta salên dawî jî malbat û mirovên bêtêriq û bêşêx gelek kêm bûn. Ji Serhildana Şêx Ubeydullahê Nehrî heta Raperîna Şêx Sêidê Paloyî, yanê ji sala 1880'yî heta sala 1925'an li Kurdistanê hemû tevgerên civakî û siyasî di tesîra terîqa Neqşîbendî û di destê şêxên wê de bûne. Pêwîst e Şêx Mahmûdê Berzencî bê bibîranîn, lê ew jî terîqa Qadirayan bû û doza wî heta salên 1930'î berdewam kiriye.

Di nava wan dîrokan de ew têgih û ew şexsên li herêma Kurdistanê "îktîdarên eşkere bûne. Dîsa li Kurdistana Başûr hereka şêxên Heqa li ser gelê herêmê tesîreke pozîtîf kir. Medrese di dema xwe de bi navê zanîngehên kurdî hatine binavkirin. Her wekî ku tê zanîn piştî ku di cîhanê de agirê netewebûnê veket û ku ew agir gihîşt Kurdistanê yên ev sotik (bzot) di destê xwe de gerandîna dîsa sakînen medreseyan bûn. Dîsa wekî ku tê zanîn di serhildanên her car parçeyan de jî, rola mela û feqehiyên ku piyekî wan di medreseyan de bûye, hebûye. Di dîroka Kurdistanê de rewşenbîrên klasîk jî bo jiyandina hestên neteweyî rolekî gelekî girîng listîne. Bi taybetî di salên bêdengiyê de yanê piştî şikestina çalakiyên neteweyî giranbuha bûye. Edebiyata kurdî, çî nivîskî çî jî, ya devkî jî medreseyan belav bûye û li medreseyan hatiye parastin. Em jî rewşenbîrên gorbîhuştî re deyndar in.

Anketa xwendevanên Azadiya Welat

Hûn çend salî ne:

.....

Tehsîla we:

.....

Karê we:

.....

Hûn niha li ku rûdînin?

.....

Hûn ji kengê ve bi kurdi dixwînin?

.....

Hûn çiqas bi kurdi dizanin?

- Dixwînim
- Dinivîsim
- Hem dixwînim, hem dinivîsim

Zimanê we yê zikmakî kîjan e?

.....

Hûn ji kengê ve bi kurdi dizanin?

.....

Hûn ji kengê ve Azadiya Welat dixwînin?

.....

Hûn ji xeynî kurdi bi kîjan zimanên din dizanin?

.....

Hûn Azadiya Welat her hejmar dixwînin?

- Erê
- Carinan

Hûn Azadiya Welat bi çi awayî (ji ku) distînin?

.....

Hûn zimanê rojnameyê çawa dibînin?

- Hêsan (rehet)
- Dijwar (zor)

Hûn kîjan rûpelên rojnameyê dixwînin?

.....

Hûn pêst li kîjan rûpelan dinêrin?

.....

Hûn kîjan rûpelan qet naxwînin?

.....

Hûn bi kîjan zaravayên kurdi çiqas dizanin?

- Kurmancî
- Fêm dikim
- Dixwînim
- Dinivîsim

Kirdkî (zazakî)

XWENDEVANÊN HÊJA

Di vê anketa me de du celeb pirs hene. Yê li ku hemberî wan an jî li bin wan cihê bersivê vala ye, ji bo dagirtina we ye. Cureya duduyan jî pirsên ku li bin wan çend bersiv hene, divê hûn çeperastekê (çeprazekê) deynin pêşiya yekê an jî çend heban ji wan. Bi saya vê anketê, em difikirin ku li gorî daxwaz, hêvî û rexneyên we kêmasiyên rojnameyê ji navê rakin û ji bo rojnameyê xweşik û hêjatir guherînen pêwîst çêkin. Berî guherînan emê enca ma anketê jî pêşkêşî we bikin. Piştî dagirtina anketan, hûn dikarin rûpela anketê bibirin an jî fotokopiya wê bikişînin û ji me re bi lezginî bişînin.

- Fêm dikim
- Dixwînim
- Dinivîsim

Kurmanciya jêr (sorani)

- Fêm dikim
- Dixwînim
- Dinivîsim

Li gorî we zimanê kîjan nivîskarên Azadiya Welat şivik û hêsan e

.....

Bi ya we zimanê kîjan nivîskarên me giran e?

.....

Hûn dixwazin di Azadiya Welat de kîjan nivîskar hebin?

.....

Li gorî we zimanê nûçeyên me çawa ye?

- Sivik e
- Giran e
- Baş e

Di rojnameyê de hûn pirtir kîjan nivîsan dixwînin?

- Ên li ser zimên
- Ên li ser çand û hunerê
- Nivîsên quncikan
- Nûçeyan
- Hevpeyvînan
- Nivîsên mîzahî
- Nameyên xwendevanan
- Nivîsên ji bo zarokan
- Helbest
- Nivîsên lêkolînî

Ji van mijaran hûn kîjan qet naxwînin?

- Ên li ser zimên
- Ên li ser çand û hunerê
- Nivîsên quncikan

- Nûçeyan
- Hevpeyvînan
- Nivîsên mîzahî
- Nameyên xwendevanan
- Nivîsên ji bo zarokan
- Helbest
- Nivîsên lêkolînî

Hûn xaçepirsê çêdikin?

- Tenê peyva veşarî dibînim
- Carinan çêdikim
- Her tim çêdikim
- Qet çênakim

Cihê ku em ji nameyên xwendevanan re vediqetînin:

- Pire
- Hindik e
- Baş e

Bi ya we zimanê Azadiya Welat bi giranî:

- Botankî ye
- Xerzankî ye
- Torankî ye
- Serhedkî ye
- Amedkî ye
- Kurdistanî ye

Hûn kîjan aliyên Azadiya Welat xurt (baş) dibînin?

.....

Hûn kîjan aliyên Azadiya Welat qels dibînin?

.....

Li gorî we nivîsên Azadiya Welat:

- Kurt in
- Dirêj in
- Baş in

Di Azadiya Welat de nûçe (xêber)

- Hindik in
- Pir in
- Baş in

Ji bilî Azadiya Welat hûn kîjan weşanan (rojname û kovar) dixwînin?

.....

Hûn kîjan weşanan dicibînin?

.....

Azadiya Welat gerek e:

- Disa hefteyî derkeve
- Bibe rojane
- Bibe duhefteyî
- Bibe mehane

Di Azadiya Welat de nivîsên bi kirdkî û kurmanciya jêr:

- Hindik in
- Pir in
- Bes in

Hûn dixwazin ku di Azadiya Welat de bêhtir kîjan mijar hebin?

.....

Hûn siyaseta weşana Azadiya Welat çawa dibînin?

.....

Di xwendina Azadiya Welat de çi tengasiyên we hene?

.....

Hûn bihayê rojnameyê çawa dibînin?

- Erzan e
- Biha ye
- Baş e

Ji bilî we çend kesên din ji rojnameya ku hûn distînin, istifade dikin?

.....

Hûn rojnameyê ji malîyên xwe re dixwînin?

- Erê
- Na
- Carinan

Divê ferhengok di rojnameyê de:

- Hebe
- Tûne be
- Hebe û cihê wê firehtir be

Raman û nêrînen we yê din hebin li jêrê binivîsin:

.....

Sekreterê Partiya Demokrasiyê ya
Pêşverû li Sûriyeyê Hemîd Derwê

dûrî civaka

**Sekreterê Partiya Demokrasiyê ya Pêşverû ya kurdî li
Sûriyeyê û parlementerê berê Hemîd Derwêş, bi kêfxweşî li
Qamişloyê deriyê mala xwe û deriyê dilê xwe ji nûnerê
rojnameya me yê Sûrî HELÎM YÛSIV re vekir.**

Hema emê ji êşa giran dest pê bikin, êşa parçebûnê, şaxên vê êşê xwe berdidin kûrahiya dîroka me, gelo hûn dikarin çî der barê vê êşê de bibêjin?

▣ Parçebûn kete partiya me di sala 1965'an de, bi destê Partiya Demokrat a Kurdistanê (Iraq). Bi pere û destê PDK'ê parçebûn hat holê. Me dixwest em siyaseteke serbixwe bimeşînin. Ev helwest nedipejirandin û dest dan Osman Sebrî û Mele Mihemedê Neyo û Selah Bedredîn û şerê me kirin. Partî bû du parçe û gelek pêkenin bi milletê kurd kirin.

Di hîlbijartinên 1990'i de hûn bi serketin û ev cara yekemîn bû ku kurdên xwedî rêxistin di Parlementoya Sûriyeyê de cih digirtin. Hûn vê bûyerê çawa dinirxînin?

▣ Em sê kesên xwedî rêxistin -Fuad Elîko, rehmetî Kemal Ehmed- bi ser ketin. Gelê kurd bi merdî alî me kir û em çûn parlamentoyê. Bêtecrûbe, cara yekemîn bû. Endamên ereb bi çavekî xerab li me dinihartin. Digotin: "Ev kes parçebûna Sûriyeyê dixwazin." Em jî hêdî hêdî bi bêhneke fireh xebitîn, ber bi daxuyakirina vê dîtinê ku em ne ew hêza xerab in ku xerakirina Sûriyeyê dixwazin.

Me hezkirina parlementeran qezenc kir û me karekî baş kir ku doza kurdan wekî rastiya wî welatî me dida naskirin. Me xwest pirsgerêka jimartinê (hejmartîna nîfûsê) ku bi hezaran kurd li vir bênasname dihêle, dîsa pirsgerêka kembera erebî (ablûkeya ereb), rewşa xerab a cotkarên kurd û bêkarhiştina xortên kurd em bi wan bidin fêmkirin.

Ji aliyê din ve jî, me pî bi pî bi kesên demokrat re li Sûriyeyê doz dikir ku xelka demokrasiyê firehtir bibe û yasayên awarte (êhkam urfîyê) ku ev 30-40 sal in li Sûriyeyê bi kar tên rabin ji holê. Her wiha me xwest ku dewlet azadiyê bide rojnameyên partiyên û kesên bêpartî ji bo ku kurd bi serbestî bixebitin.

Di vê babetê de min li ser jimartinê daxuyaniyek li endaman û wezîran yeko yeko belav kir. Her wiha nameyeke ku şî û du kesan îmze kiribû me da destê Serokkomar Hafîz Esed, ji bo ku ev jimartin rabe. Me ji bo gelê kurd li bakurê Kurdistanê jî daxuyaniyek belav kir ku ev zor û stema li ser wan divê rabe.

Gelek endamên ereb, di nav wan de ji

Basî (Baas) hebûn ku îmze kirin.

Bi kurtî hebûna me di parlamentoyê de gelek bi sîd bû. Ev jî yek ji riyên xebatê yên bihavlî bû. Mixabin careke din nehiştin ku kes ji me here parlamentoyê.

Li ser kar û barê doza kurdî, gelo hûn hetanî çî dereceyê bi hev re bûn û hûn parlementerên kurd gelo gotina we, tu carî dibû yek li ser van pirsgerêkên germ?

▣ Dîtinên me nêzîkî hev bûn, lê carinan cudabûn diket navber me de. Hevalê Fuad Elîko carinan digot: "Tîstek jê demakeve." Na, eger em bixebitin wê tîstek jê derkeve. Me gelek xelk bi xwe hest kirin. Em kurd li vir jî û li seranserê Kurdistanê jî, dûrî civaka ereb û tirk û fars dikevin. Doza me cuda dibe. Ev rewş, hêzên şovenîst xurtir dike.

Carinan bi siyasatên xwe yê çewt em rê didin wan. Tu dikarî xelkê bi xwe bihesînî. Ji me dihat xwestin ku em dengê xwe derxin û dawiya dawî ew wekî xwe dikin. Lê dema me dengê xwe bilind dikir, dengê me dibihîstin. Min xwest em Qamişlo bikin parêzgeh (muhafeze), biryar hat girtin. Dema Wezîrê Karên Herêmî (Îdara Mehefî) Ehmed Diyab bû, ev berpirsekî Basî bû jî. Lê ev biryar neanîn cih. Tenê dibû ku em dîtinên xwe bibêjin û dengê xwe bigihînin.

Xuya bû ku hukmê jimartinê ranakin. Digotin: "Ne bi destê me ye." Biryareke siyasî pêwîst e ji bo çareserkirina vê pirsgerêkê.

Endamên Parlementoya Sûrî bi xwe; di ser nêvî re, tim bi yek biryarê ve girêdayî ne, her tîst wê li gorî wan be. Tê wê wateyê ku parlemento nê cihê girtina biryaran e?

▣ Rola wê qels e; ev parlamentoyêke istîşarî ye, biryara girîng di destê serokatiya (qutî) Basî de ye.

Salên berî 1990'i partiyên kurdî dadîketin meydana hîlbijartinê. Lê rê nedidan wê ku hûn derkevin, çima cara çûn tenê rê vekirin, piştî re dîsa rê girtin?

Ez dê nizanibim çima, hinek meseleyên wan yê siyasî hebûn, tenê rê vekirin em derketin. Bêguman eger rê bidana, emê tim derketana. Di sala 1972'yan de, heftê wekîlên min girtin û ew avêtin nav îşkence û lêdanê. Piştî re gotin emê yekî we têxin nav xwe. Lê dawî ew jî nekirin.

Xebata me ereb maye

Ji bilî propaganda û pêhestkirina berpirs û endam û xelkên civaka din, rola we di civaka kurdî de çi guhertin dît?

■ Di nav civaka kurdî de divê yekîtîyek hebe. Ji hevketin, feyda wê tune ye. Berê di nav pêşverûyên kurd de ku çiqasî digotin ez pêşverû me, sloganên dagirî digotin. Lê hêdî hêdî xelk tê digihêje ku yek dikare welatparêz be bêtir ku qerebalix û jihevxiştina rêxistinê pêk bîne.

Wekî kevntirîn konevanekî (siyasetvanekî) kurd, hûn li ser rewşa tevgera kurdî li Sûriyê çawa radiwestin û wê di çi qonaxî de dibînin?

■ Du sedemên balkêş hene di paşxistin û jihevxiştina tevgerê de: Yek jê PDK bû, wê roleke xerab lîst, partî kir du parçe û sê parçe, ya din jî destekî îstixbarata Sûrî tê de bû. Hişt ku bêhtir parçebûn zêde bibe. Her du sedem hîna rola xwe dilîzin. Ev rewş dibe kelem û dihêle di gelek waran de em ji hev dûr bikevin.

Tevgera me, wekî tevgera kurdî li Sûriyê çarçoveya xebata me gelekî teng e, dibe sedem ku em li diwaran rast bîn. Carinan tevger bi paş de vetigere. Sedemeke ku li cem min girîng e jî ev e ku xebata me dûrî civaka ereb maye, me bi tenê xwe dîtîye, me guh nedaye ku ew doza xwe bi civaka ereb bidin peji-randin. Ez bi hêvî me ku em vê peywirê bi cih binin, niha xebatek biçûk di vê ri-yê de dibe, lê ne wek berê ye.

Di dîrokê de, tê zanîn ku tu doz bêhêz bi ser neketine. Ango tu nîrx ji dozêke mafdar re tune ye bêtir hêzeke piştgir, ev rastîyek e. Di hundirê vê rastîyê de, hûn karê xwe çawa dinirxînin?

■ Jihevketina me wê hêzê kêmtir bike. Çi li vî welatî de û çî li Kurdistanê bi te-vayî be. Em ne çek in. Tevgerên kurdî çar in, pênc in, deh in. Va ye mînak federalyê, ku niha jî dîsa divê bi yekîtîyê pêk bê û ne bi tişteki din.

Dubendiya li Başûr, dubendiyek li Başûrê Biçûk jî pêk anî, bîngeha vê dubendiyê çi bû?

■ Wê çaxê dubendî di PDK'ê de çê-bû, di navbera Berzanî û Mekteba Siya-sî (Polîtbyuro) de. Berzanî li aliyekî û şazdeh endam li aliyekî. Nêrîna me ku em ne aligirên kesî bin û em ne terefek bin.

Sala 1964'an ez li wir bûm. Wefdeyê (heyeta) me li ser vê bîngehê şerê me kir û bû hevalê aliyekî û bêazmûn şerê me kir û em parçe bûn.

Malê ji te bi hezar mal be, wê çaxê YNK tune bû, tu dikarî bibêji ku sedem

biryara serbixwe bû. Me xwest partiya me ne dîvik be ji PDK'ê re. Pere û azgeh didan wan, min ji Berzanî re got: "Tu dibêji O. Sebrî û S. Bedreddîn û M. Neyo kesên xerab in û tu alîkariya wan dikî." Barzanî vegerand: "Ew ne partiya min in, ew ya Hebîb Kerîm in." Di nêrîna Berzanî de ku divê alîkariya wan ne-be, lê kesên din tevî rehetiyê İdrîs Berzanî (kurê Mele Mustefa Berzanî) dixwestin ku alîkariya wan bikin.

Hetani vê gavê dubendî dimeşe di vê hêlê de, eger piştgirên aliyekî hebin ev nayê wê wateyê ku piştgirê aliyê din tune ne?

■ Niha jî wisa ye, ez hêvî dikim ku her partiyek biryara wê bê dayîn li gorî berjewendiyên kurdan û pêşvebirina miletê kurd. A din ku partiyên kurdan li Kurdistanê yekîtîyê di nav xwe de pêk binin an jî wê wek mîsala hingiv di kewarekê de pingeping ji wan bê û wê doza xwe wînda bikin û ez hêvî dikim ku ev partiyên mezin dest ji hêskirina biryara partiyên biçûk berdin û her partiyek biryara wê serbixwe be.

Hinekî bi derengî partiya we bi vê êşê ket, nexweşiya parçekirinê bi derengî gihîşt we, lê dawiyê hûn jî ketin vê xelê?

■ Bêguman destê xerabiyê gihîşt partiya me jî, me dîsa xwest em li hem-ber bisekinin, lê me nikarîbû. Ew hevalên ku ji me cuda bûn, wan jî nikarîbû rêxistina herêmekê bi tenê bidin kêleka xwe. Berê jî helwestên ku me li dijî Ber-zanî girtin ne sûcê me bû. Van hevalan şaşîtiyêke pir xerab kir. Tu piştgirêkên siyasî di nav me de tune bûn. Eger hebûna, wê jî berî sîh salî de xuya bikirana.

Hûn û Cegerxwîn heval bûn, diwana sîsiyan we pêşkêşî xwendevanan kir. Em dixwazin ev hevalî kîlîtek be ji bo ku em hinekî rewşa çanda kurdî binin zimên...

■ Ez biçûk bûm, min Cegerxwîn nas kir. Temenê min pazdeh sal bû. Ew di 1958'an de ket nav partiya me, bû endamê Komîteya Navendî û wî ma heta roja dawî jî temenê wî di 1984'an de.

Cegerxwîn wekî helbestvanekî, hozanekî bi nav û deng, cihê hezkirinê bû di nav partiya me de, belê çanda kurdî li Sûriyê gelekî li paş e, berî niha digotin hikûmet nahêle em xebatê bikin, lê gelek rê û rêçik hene ku em tê de bilivin.

Dîsa partî û rewşên jî gelekî li paş in. Niha rê heye ku yek bixwîne, binivî-sîne. Nivîskarek pirtûka xwe çap dîke nikare ji hezarî sed nusxeyî bi ciwamêrî bifroşe. Humermendek pêşangehekê vê-dîke, nikare tabloyekê bifroşe. Mîrov jî

çi nivîskar be, çi humermend be, çi kes be, ne bi nêrîn û dîtinan ve, belê bêhtir bi jiyana xwe ve girêdayî ye. Yanê karekî bîfeyde ye. Wekî ku Xanî gotiye, ji berî 340 salî ve hîna ew rewş heye. Mî-xabin ev rewş heye, hazir e, berçav e, tu dibînî ku çawa firotin û belavkirina pîr-tûkan bi astengî û zehmetiyan hatiye dorpêçkirin.

Ji bo pêşxistina çanda kurdî, partiyên kurdî tu karê herbiçav û hêjayî nakin û rola wan di vê çarçoveyê de gelekî qels e. Çima?

■ Nikarin tişteki bikin û em nahêlin xelk jî tişteki bike, ji hêla din "mêrê çê li paş e xerab nasekine". Ji rewşên biran tê xwestin ku, gavekê biavêjin, lê li ser karê ku me kirine ez dikarim vê bibêjim ku, kovara yekemîn "Gulistan" di sala 1968'an de partiya me weşand.

Pirtûkên kurdî bi qasî ku ji me hatiye, me alîkarî kirîye, me gelek pirtûk çap kirin wekî Dêrdê Me, Rêzîman, Bahoz, Alfabe (1-2) ya Kamîran Bedîrxan, di-wana sîsiyan ya Cegerxwîn, diwana Sa-lihê Heydo û hwd. Lê em nikarin pirtû-ka kurdî baş bidin xwendin, bi pêş ve

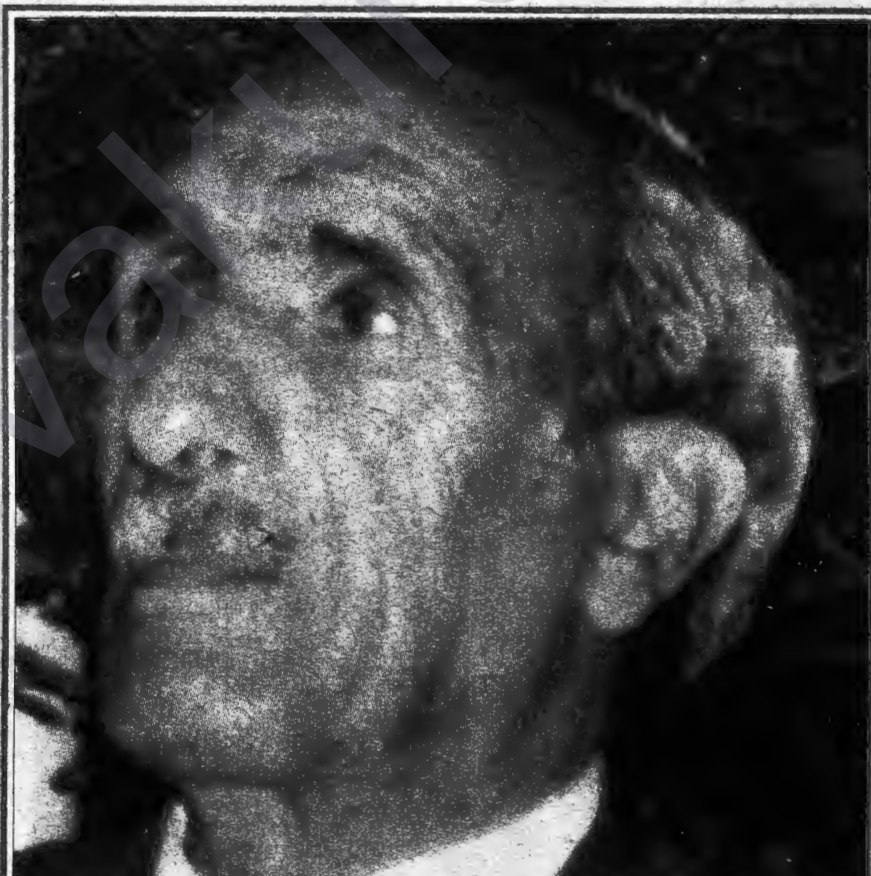
naçe. Çimkî her tişt bi erebî ye. Gelek şevbuhêrk û semîner û pêşangeh me saz kirin. Bi qasî ku ji dest me hat me kir, lê hîn jî ne wekî ku tê xwestin.

Niha û di van salan de çi projeyên we hene ji bo ku zimanê kurdî rabe ser lîngan û çand û tore û hunera kurdî cihê xwe li Kurdistan û li cihanê bigire?

■ Em çî bikin, wê bimîne karekî teng, pêwîst e dibistan çêbin û zimanê kurdî bibe zimanê xwendin û nivîsandî-nê. Jiyan wîlo dide nîşandan. Em jî nîka-riin civaka kurd bi temamî bidin pêş, ji ber ku cihê xebata me bi sînor e û bêhtir karê me siyasî ye. İmkaniyetên fireh jê re divên, dimîne hêviya me ku kurd zi-manê xwe yê zikmakî wînda nekin. Lê karê me hîn di sînorekî teng de ye.

Gotina dawî...

■ Ez hêvî dikim, hêviya pêşveçûnê û xizmeta miletê kurd ku rîya azadiyê bi-be çirayeke bi ronayî ji bo hişyarbûna gelê kurd, hêviya xweşî û dilsoziyê ji nivîskarên welatê xwe re dikim. Serx-webûn û pêşveçûna miletê xwe jî nêzik û ber bi çav hêvî dikim.

Hemîd Derwêş li gundê Qirmanê li Dirbêsiya Başûrê Biçûk di sala 1936'an de ji dayik bûye. Xwendina destpêkê li gund kuta dîke û di navbera Heseke, Helebê û Şamê de xwendina xwe berdewam dîke. Li Şamê dawî li xwendina xwe ya lîseyê tîne. Pişt re dest bi xwendina hiqûqê dîke, lê di 1959'an de xwe vedîşere û di 1960'î de girtinê dest pê kir. Ew jî xwe dide alî. Tenê du caran derdikeve başûrê Kurdistanê (Iraqê).

Di navbera salên 1960-1970'yî de tim girtin û rev heye. Ew veşartî dimîne. Ji endamên komîteya navendî ew tenê jî hepsê xelas dibe.

Hemîd Derwêş wiha dom dîke: "Dixwestin ez ji Sûriyê derkevim. Zor hetanî li bavê min û li malbata min dikirin. Min dest ji xwendina hi-

qûqê -sala duduyan- berda. Di sala 1961'ê de yekîtîya Sûriyê û Misrê têk çû. Ebdulnasir çû. Cudaxwaz hatin. Ji Cemal Ebdulnasir xerabtir bûn. Bi dehan caran em şandin dadgehan. Em niv-veşartî û niv-girtî man, hetanî 1964'an ku ez hatim girtin. A ku ez eşandim bêhtir ji girtinê ew tehqîq û pîrsin bû û ew danûstendina bêsinc, bêexlaq û bêşeref...

Erê, heft caran ez hatim girtin, tev-de di sal û nîvekê de. Heştê û heft rojan em di tehqîqê de man û carekê sêst roj, carekê jî pênc roj li gel îşkence û lédanê, ji bilî heşt neh mehên çûn hatina dadgehê.

Di sala 1966'an de ez bûm Sekreterê Giştî yê Partiya Demokrasiya Pêşverû ya Kurdî li Sûriyê û he jî wê pey-wirê dimeşînim.

Amûrên muzîkê yên rezm û kutanê

Di danasîna amûrên muzîka kurdî ya vê heftiyê de, li gorî rênîşandana verêja Urya Ehmed a bi navê "Amêrekanî Musîqay kurdî" ezê amûrên rezmê (rîtmê) defa mezin, yekteple, duteple û peretasê bidim nasîn.

Defa mezin

Defa mezin a ku ereb jê re "erbane" dibêjin, li derdora kevlekî, ango çermekî dewêr, bi bazinê darînî hetîye dorpêçkirin û di rengê seradê de ye. Ji bo vê amûra muzîkî ya rezm û kutanê, li hinek deverên Kurdistanê "derwêşî" jî tê gotin.

Ev amûr, ango defa mezin, li cihên taybet û di rojên pîroz de, wekî li tekiye, xaneqa, berî xwendin û piştî xwendina mewlûda pêxember, di dema çûn û vegera heciyan de, di dema rakirina termê mêrçakekî (mêreki çê) û piştî jêrgilkirina (binaxkirina) termê wî kesî, an jî, ji bo bîranîneke xwedayî, ji hêla murîd û derwêşan ve tê lêdan.

Ev def, ji hêla hundir, bi bazinê darîn ve girêdayî çar zincîr hene û bi her zincîrekê ve sê-çar cotên xelean helawîstî ne. Xuşexuşa ku ji van xelean tê, şûna rezmê (rîtmê) digire. Ji ber ku bi her zincîrekê ve cot xelek helawîstî ne, hejmarê van xelean, bi her zincîrekê ve 6-8 xelek in.

Mêjûya defê

Piştî dîtina kavilekî, ango lewheyeke kevnar ku mêjûya wê digehê 2650 sal berî zayînê, ji aliyê arkeologan ve tê

texmînkirin ku jêdera vê amûrê bakurê Iraqê (başûrê Kurdistanê) ye. Ev kaval, niha di kevnargeha (muzexaneyê) bi navê "Iraq"ê de di beşa sumerîyan de parastî ye û li ser vî kavalî wêneyê sê jinên tazî heye ku li defê didin.

Parçe kavalekî din ku li devera Qeretepe hatîye dîtîn, mêjûya vî kavalî vedigere sala 700'ê berî zayînê û di gel kîna rejenan (amûreke jîdarî), wêneyê du kesên dîtir hene ku defê lê didin.

Di folklor û helbesta kurdî de navê defê

"Ke seday xoşxuwana naxmey def û çeng ..
Be soz sazan naley çeng û def."

Xaney Qubadî

"Mîr ku biqutin def û ribaban
Bînin hemû şerbet û şeraban."

Ehmedê Xanî

Amûra yekteple

Ev amûra ku di nav gel de wekî "yektase" jî tê bi navkirin, ji kevlê (çermê) dewaran û ji kanza (şerbik) pêk tê û amûreke rezm (ritm) girtinê ye.

Ev amûra ku mîna amûra defa derwêşan li tekiye, xaneqa û di civînan ayînî de, li ser sêpiyê û rûniştî tê bikaranîn, di roja me de jî, li Kevnargeha Folklorî ya Kela Hewlêrê, li Kevnargeha Folklorî ya Slêmaniyê tê parastin û li bajarê Sineyê jî, di tekiyê û li deverên pîroz heye.

Hêjayî gotinê ye ku ev amûr jî, mîna piraniya amûrên rezmî yên muzîka Rojhilat, bi ber şepa

Def (erbane)

guhêrînan ketiye. Îro, di nav gel de du cureyên amûra yekteple hene. Yektepleya biçûk û yektepleya mezin.

Mêjûya vê amûrê

Li gorî daxuyakirina lêkolînerê hêja Urya Ehmed; di yek çavkaniyên ereban de der barê vê amûrê de gotinek jî derbas nabe û ne navê vê amûrê, ne jî wêneyê wê di hîç pirtûkeke ku li ser muzîkê hatine nivîsin, peyda nabin. Di vir de jî xweş diyar dibe ku çî di rêka duristkirina vê amûrê de, çî di riya bikaranînê de, kurdan, mohra xwe ya taybet li vê amûrê daye.

Amûra peretas, an jî rîşetas

Ev amûr, ji du destîkên darîn û ji gilokeke pelikên zîvîn ku bi zincîrekê ve girêdayî û bi mîxekî bi serê her du daran ve hatine çikandin, pêk tê. Dirêjîya her du daran 20 cm. ye. Ev amûr ne amûra kutanê ye lê, em dikarin bibêjin; alîkar e bo amûrên rezm û kutanê.

Bikaranîna amûrê

Bi her destekî, destiyekî amûrê tê girtin û li dîv rezmê stran û awazê dest diçe û tê. Digel çûn û hatina dest, di nav pelikan de ahengeke yeksane peyda dibe û dengê xişexîşa ku ji wan tê, tehmeke taybet dide awaz û muzîkê.

Mêjûya vê amûrê

Ev amûra ku alîkar e ji bo amûrên rezmê, li gorî daxuyankirina Mamoste Urya; ev amûreke kurdî ye û her li Kurdistanê hatîye duristkirin. Ji ber ku heta niha, li hîç çavkaniyeke cihanê, der barê vê amûrê de nehatiye axaftin û wêneyê vê amûrê jî nehatiye dîtîn. Ev amûr, bi taybetî di nav koçer û revendiyên ku di navbera zozanan û germiyanan de diçin û tîr tê bikaranîn. Ne

Peretas

dûr e ku ev amûr, ji layê revendiyan ve hatibe duristkirin. Ev jî, mîna gelek tiştên kurdî, hêjayî lêgerîneke taybet e.

Amûra duteple

Ev amûra ku di nav gel de, wekî "dutasî", "neqare", yan jî "naqûre" tê binavkirin, bi kevlê dewêrê ku bi binê şerbikekî ve, yan jî bi devê şerbikekî darîn ve tê bendkirin, pêk tê û bi du darîkên taybet tê lêdan.

Mêjûya amûrê

Li gorî daxuyankirina mamoste Urya di serdemê şerê xaçperestanî de, di sedsaliya sêzdehan de derbasî Ewropayê bûye.

Li zozanên Bêstûn ku nêzîkî Kirmanshan e, kavalekî kevnare hatîye dîtîn û li ser vî kavalî wêneyê neçîrvanekî siwar diyar e. Li paş vî siwarî mirovekî hinek tişt hilgirtine û bi dîv vî mirovî de jî sê rêzên muzîkjenan hene.

Rêza yekê, bi lêdana dutapleyê ve xerîk (mijûl) in.

Ev kavalê han vedigere serdema Sasaniyan ya sedsala sêyemîn berî zayînê. Vê hingê Sasani desthilatdar bûne li deverê.

DILDAR ŞEKO

Yekteple

Du teple

Li Navendên Çandê çalakîyên ve heftêyê
Li Navenda Çanda Mezopotamyê ya (NÇM) Stenbolê

- 29. 12. 1996 Yekşem: Program: Ali, Hêlîn, Melek.
Sê reng: Tiyatro, Şiir, sinevizyon, saet: 14.00 - 17.00
Konser: Koma Amed. Saet: 17.30
- 01. 01. 1997 Çarşem: Konser: Koma Rojhilat, saet: 16.00
- 03. 01. 1997 În: Film: "Rewşa awarte (Sikiyönetim)", Costa
Gavras, saet: 18.00
- 04. 01. 1997 Şemî: Konsera Dengbêj Seyda, saet: 14.00

Taetra Jiyana Nû: Daweya Generalê Teneke, saet: 17.30

Li Evrensel Kültür Merkezi

- 01. 01. 1997 Çarşem: Film: "Di Bin Agir de (Under Fire), Roger
Spottlwoode, saet: 17.00
- 03. 01. 97 În: Panel: "Li dinyayê û Tirkiyeyê 1996", axîfbêj:
Güngör Gençay, Fatih Polat, Sevda Çetinkaya, saet: 19.00
- 04. 01. 97 Şemî: Filmê zarokan: "Keloğlan" (Keçelo), Saet: 11.00
Semîner: "Çapemenî û Civaka Paqij" saet: 16.00
Konser: Naci Düzel, saet: 19.00

RÛDAN

Li Parîsê

konferansa kurdolojiyê çêbû

Li paytexta Fransayê Parîsê di navbera rojên 13 û 15'ê berfanbarê de bi sazûmankariya Enstîtuya Kurdî ya Berlînê konferaseke kurdolojiyê hate lidarxistin. Konferans bi axaftina Serokê Enstîtuya Kurdî İsmet Şerîf Wanlî vebû. Semîneranê yekemîn yê konferansê Deniz Dargul bû. Ew li ser serhildanên kurd ên di destpêka sedsala bistan de rawestiya û bal kişande ser sedemên têkçûna wan. Li gorî Deniz Dargul, amadekarên van serhildanan ji aliyê bîr û baweriyê ve ne kemilbûn, xwediyê gelek kêmasiyan bûn. Dargul sazûmankarên wê demê û serokatiya nûjen a kurd dan ber hev û kemilîna tevgera nûjen destnîsan kir.

Li paytexta Fransayê Parîsê di navbera rojên 13 û 15'ê berfanbarê de bi sazûmankariya Enstîtuya Kurdî ya Berlînê konferaseke kurdolojiyê hate lidarxistin. Konferans bi axaftina Serokê Enstîtuya Kurdî İsmet Şerîf Wanlî vebû. Semîneranê yekemîn yê konferansê Deniz Dargul bû. Ew li ser serhildanên kurd ên di destpêka sedsala bistan de rawestiya û bal kişande ser sedemên têkçûna wan. Li gorî Deniz Dargul, amadekarên van serhildanan ji aliyê bîr û baweriyê ve ne kemilbûn, xwediyê gelek kêmasiyan bûn. Dargul sazûmankarên wê demê û serokatiya nûjen a kurd dan ber hev û kemilîna tevgera nûjen destnîsan kir.

Pişt re Serokê Enstîtuyê İsmet Şerîf Wanlî îcar wekî semîneranê hate ber mikrofonê. Wanlî bi giranî li ser gelemşeyên metodolojîk a dîroknivîsîna kurdî sekînî. Serokê Enstîtuyê Wanlî da zanîn ku divê rastiyên dîrokî bi belgeyan bê selmandin. Li gorî Wanlî gelemşeyên metodolojîyê ji aliyê kurdan hê jî baş nehatiye fêmkirin.

Semîneranê sêyemîn Dr. Cabar Qadir bû. Semavê mijara ku Qadir li ser rawestiya "Çend dîtin li ser şexsiyên kurd ên dîroka nêzîk" bû. Dr. Qadir bal kişande ser hin nixandînan li ser şexsiyên tîr kurd ên dîroka nêzîk û diyar ku ew nixandînan subjektîf in û ji rastiyê dûr in. Dr. Cabar Qadir xwest ku li ser van kesan lêkolînên objektîf bê kirin.

Piştî Dr. Qadir, Selîm Ferat semînerê li ser "Di jiyana dîni de bandora têkoşîna rizgariya Kurdistanê" da. Selîm Ferat piştî nixandîneke dîroka tevgerên kurd, da zanîn ku hetî tevgera azadiyê, tevgerên kurd nebûne xwediyê polîtîyê-ke teolojîk. Pişt re jî Ferat diyar kir ku tevgera azadiyê di nav mezheb û olên

kurdistanî de hevalbendiyê pêk tîne.

Semîneranê piştî Ferat, İsmail Gölbaş bû. Dîrokan Gölbaş bi giranî li ser helwesta kemalîzmê ya li hemberî kurdan û hin nixandînan çewt sekînî. Gölbaş da zanîn ku kemalîstan her tim tunekirina gelê kurd xwestine. Li dû axaftina İsmail Gölbaş pirsên temaşevanan hatin bersivandin û bêhnedana firavîne dest pê kir.

Axaftinê piştî nivro bi semînera Huseyin Kartal dest pê kir. Axaftina Kartal li ser felsefeyê bû, ew li ser felsefeya serokatiyên tevgerên neteweyî jî sekînî. Li pey Kartal, psikolog û rojnamevan İlhan Kızıllan li ser peywendiyên zerdeştî û êzdahiyê semînerê da. Kızıllan bi minakên balkêş wekhevî û cudatiyên wan nîşan dan. Bi dû Kızıllan re, Musa Kaval li ser Ehmedê Xanî semîner da.

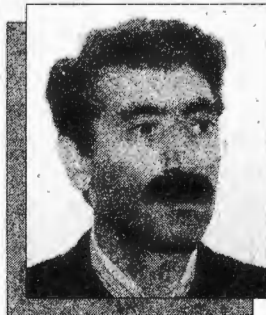
Di konferansê de jî neke frensî jî bi axaftîneke kurd dilxweşiya xwe ji bo beşdarbûna konferansê wiha diyar kir û sipasiyên xwe ji amadekarên konferansê re pêşkêş kirin. Li pey ve axaftina tîr-wate, semînera Dr. Azad Hamato li ser arkeolojiya Kurdistanê dest pê kir. Dr. Hamato digel belgeyên arkeolojîk li ser binyata kurdan rawestiya. Piştî ve axaftinê dîsa beşa pirs û bersivan pêk hat. Bi qedîna ve beşê axîfbêjêkî asûrî li bajarvaniya asûriyan kurte-axaftînek kir.

Semînera duyemîn a li ser Ehmedê Xanî Perwîz Cihanî da, ew jî li ser filozofîya Xanî bû. Semîneranê dawî Zerdeşt Haco bû. Haco lêkolîna xwe ya bi navê "Gotînan biyan di zimanê kurdî de" pêşkêş kir. Zerdeşt Haco bi banga serhildanê li dijî pêkutiyên dagîrkerên her çar parçeyên Kurdistanê yê jî bo pişaftina kurdan, dawî li gotîna xwe anî.

M. ROJAVA/PARIS

TÎŞK

LERZAN JANDİL

Maraş

Roja 24.12.1978'î dîroka ma de rûpelêde siya wa. Selçûkan ra bigêrîme hetanî T.C ye tim kes, grup û şenikatiyê ke, heqê "yewtîyê" wazene, amê kîştene, amê çînekêdene. Nê şenikatiyan ra yewe jî alevî yê.

Meseleya Maraş û ê qirkerdenanê bînan ganî na çerçewe de bêro famkerdene. Kamî ke, heqê, yewtîyê" waşt, hetê koledaran ra amo kîştene. Eke îmkanê koledaran biyê, koledaran nê kesî de kîştene. Ze Maraş ebi destê faşîstan. Eke koledaran destê kesê devşîrmeyî çînebiye jî, koledaran bi xo nê kesî kîştê. Ze taxa Gazî.

Sebeta ke hemverê na qirkerdene çareserîye bêro diyene, ganî mordem verde na bawariyê rind bişinasno. Eke yew mordem wûşt ra û vat: "% 99'ê ma musulman ê." na mesela nêna famkerdene. Çimke qe kesî jî ra nêwûrzeno û nêvano: "Nê, na varenê raşt niya."

Ez wazena zaf kilm na der heqde bawerîya xo binivîsnê. Bingepersê alevî yan jî alevîtiye hemverê na şenikatiye nêdano. Çimke "alevî- alevîtiye" zafêrî seba bawariyêde îslamî ênê vatene. Feqet manayake ma binê nê nameyî de fikirîme, yan jî raştîya kesanê na bawariyê îslam ra zafêrî, nêzdiyê zerdûştiyê, hurremîzm, budîvîzm, hiristiyantiyê, mazdekîzm, manîîzm û musevîzmî ya. Na bawerîye îslam ra seremoniyê merda wedadene û raya şîra ra jî 12 îmamî guretê. Bê nê çîyan fenomenê na bawerîye êzdiyê ehl-î Haq, êzdiyê û bawerîyanê corênan ê. se?

Yew, na bawerîyê di Homa, Heq çiyê di bixof û ters niyo. Kesê ne bawerîye şikîno Homayê xo de ronîşo, dîskisyon virazo, hetanî Homayê xo ra lom bikero û cira hêrs bo. Ne teyna îslam de tim dînanê yewheqan de Homayê bazariyê, dîstusiyon yan jî lom kerdene nêbena. O pîlê pîlan.o. Ê se va henên o.

Dide, ze ehl-î heqî na bawerîye de ruhê mordemê merdî pêsyer êno. Yanê ruhê mordemî nêşono cennet yan jî cehenem. La belê ruh ke pêsyer amê gor fêle mordamî ya kuno cesedê mordemî, mordemêde rindî yan jî cesedê heywanî.

Hîrê, ze ehl-î heqî angore na bawerîye çar çêverî estê. Şerîat, tarîkat, marîfet, hekîkat. Kesê na bawerîye xo çêverê marîfet yan jî heqîçetî de vînenê. Nayre jî çayê şerîat û tarîkatî nêmendî, demê nê hurdmîn çêvera vêrdo ra.

Çar, seremoniyê na bawerîyê ze cem, sema, tamur pîrodayen û deysvatene, zîyarî, Xizir ûêb. îslamî da duriya. Nê zafêrî nêzdiyê dînanê xozayî/naturî yê.

Panc, kurumê na bawerîye, ze pîr, rayber, misayib, kewra, destebira ûêb nêzdiyê êzdiyatiyê.

Şeş, prosesê "dewlete de werêamayena" na bawerîye 1960 dest kerdo ci, û ebi çepîtiya şaşê ama zixmkerdene.

Hawt, demê TC de çîqa ke nê kesî amê kîştene, partiya dewlete CHP ya teyna îktîdar de biya yan jî şîngê îktîdarî biya.

Heşt, na bawerîye teyna xo ser ro ze yew bawerîye, ne demokratîka, ne laîka, ne nîzana çik a. Ze bawerîyanê bînan a. La belê na bawerîye seba demokrasi, laîsîzm yan jî sekularîzm, îlmî û avêşiyane rakerdî ya.

Ma ganî se bikeme? Her çîra ver raştîye bişinasnîme û ere dînan bidîme şînasnayene. Vecîme re tîjîya şodîrî. Eke na bêro kerdene, ez bawar kena ke xêca tenê xayîn û mordemânê mafya ra, zafêriya na bawerîye alaqa ya xo her het ra dewlete ra bîmenê. Daye ra dime nê kesan cephe raxelesiyene, demokrasi û zeyewîtye de organize bikeme. Na organizekerdene ganî tolerans biramo, paraznayena heq û huqûq û bawerîyanê bînan çerçeweyê demokrasi û humanîzm de avê bero. Parola bawerîye de ze xo, karkerdene de ze yewbinan. Biratiyê bawerîye ser ro nê, la belê kar û şariye ser ro ava bo. Eke nê niyamê kerdene, na çiyatiye, no mozaîk nêbeno dewlemendiya şaran, la belê beno sebebê qirkerdene, belayê sarê şaran.

Darebiya evînê

Xeca dînik bi temenê xwe sih û du salî ye. Tê gotin ku dema ew xama bûye, wê û dergistiyê xwe Şêro, ji bo nîşana evîna xwe bi hev re li keviya çem darebiyek çikilandine. Wan her roj ew dar av dane û bi evîna xwe şîn kirine.

Herêma Silîva, herêma ku ji deştên dûr û dirêj pêk tê. Ew destê xwe ji Amedê dirêjî Botan dike; bêhna dilê welatê xwe, bêhna gul û sosinan, ji deştê re jiyana û evînê dişîne. Deştê Bismilê jî deşteke vê herêmê ye. Di vê deştê de, gir û newalên kûr û bilind, gundên cur bi cur yên xizan û yên dewlemend hene. Newala Qurtê jî cihê xwe di vê herêmê de digire. Ew bi navê gundê "Qurtê" ku li ser Farqînê ye tê binavkirin, ji ber ku ev newal ji vî gundî dest pê dike.

wekî her û her tê gotin ku "Evîna dilşad nîn e!" Evîna wan jî ji ber bêevîniyê xemgîn û şikestî maye. Berî bi du mehên çebûna dilana wan, Şêro bi destê kesên bêevîn û çavsorani hatiyê kuştin, bi daxwaza ku keça delal Xecê, ji xwe re bikin yar. Wê ji bilî rêtiya du dilopên rondikan ji her çavekî, tu tişt nekiriye û evîna xwe, kul û kesera xwe, jiyana xwe, Şêroyê xwe avêtiye nav kûrahiya dilê xwe, ew veşartine.

Darebiya nîşana evîna wan, ji wê rojê û bi vir de dareke hişk û ziwabûyî ye.

heft pakrewanan bi xwîna xwe tovên evînê reşandin li ser-axa Deştê Bismilê.

Wê şevê dar û ber xwe bi hev gihandin, teyr û çûk veniştin li ser şaxên wan. Ezman bi ewrên reş û tarî hat dagirtin. Ba û baran wekî bi hev re şer bikin, hunera xwe bi vê deştê dan nîşan. Lec û gengeşeyekê di navbera xweza û zindiyana de dest pê kir. Daran gotin:

"Me divê em wan di hembêza xwe de biparêzin."

Teyr û çûkan gotin:

"Me divê em alîkarî ji bo wan bixwazin.."

Ba û baranê gotin:

"Me divê em vê jiyana bêevîn û bêrûmet û kirêt ji vê axê bi dûr bixinin."

Xwezayê got:

Dibe êvar, Xecê venagere gund. Şev li sibehê diqulibe, Xecê nîn e. Kes û lêzimên wê û gundî lê digerin. Vir de û wir de Xecê nîn e. Ber bi êvarê ku rojê di dîke here ava û di kûrahiya asoya Deştê Bismilê de çik sor dixuye, Xecê li ber darebiyê tê dîtin. Ew kesên ku bi saetan in lê digeriyan, tiştê ku dibînin pê şaş û behitî ne, bila kevir û kûçik li wan bibariya û wan ev tişt nedîtana. Xortekî qemer û çeleng piştê xwe daye darê, çek li ser çong û serê wî di ber wî de, xwîna wî jî ji aliyekî ve herikiye li qurma darê û darebî ji wî aliyê ve şîn bûye; bûtikan serê xwe vedane û ji evînê re dibişirin û Xecê jî bi destmalekê xwîna rûyê wî pakrewanî paqij dike. Yek ji gundiyan bi tesîra şaşwaziya

Li Deştê Bismilê dar û ber, erd û zevî-tu car tî û birçî namînin; xweza di zivistan û biharê de baran û carinan jî berf, di havînê de jî tava xwe ji vê deştê re dibexşîne, wê avî û tavî dike. Bê-yî berdêlekê! Çemekî biçûk jî li nêzî gund ji kanekê dizê û xwe diavêje hembêza Dicleyê.

Xeca dînik bi temenê xwe sih û du salî ye. Tê gotin ku dema ew xama bûye, wê û dergistiyê xwe Şêro, ji bo nîşana evîna xwe bi hev re li keviya çem darebiyek çikilandine. Wan her roj ew dar av dane û bi evîna xwe şîn kirine. Wan xwestinê ku ev dara hanê bibe berhemek ji evîna wan re. Lê mixabin,

Xecê jî wekî darê.

Xecê, her roja Xwedê satilek av di dest de berê xwe dide Newala Qurtê, darebiyê av dide, dilorîne, distire ji fellekê re, ji hezî û evînê re. Lê evîn carekê tune bûye, darebî jî hişk û zîwa! Xecê hêviya xwe jê nabire, dipê.. Ew li benda evînekê ye. Evîneke paqij, evîna ji dil, evîna mişt bi fedakarî dagirtî. Ew tune bûye, belkî jî xwe di nav quncikên dilên saf û mezin û dilêr de veşartiyê, kî dizane?

Wê şevê Deştê Bismilê ji dengê teqereqa çekan raneket. Şer ji deştê êvarê hetanî berbangê dewam kir. Şerê mîrovatî û evînê! Di wê şeva payîzê de

"Min divê ez rojê bidim hilhatin."

Roj hilhat; rojê paqij û bi tîn. Xeca dînik, wekî her gavê satil di dest de li ber çem e. Jinên gund xeber û gotinan djavêjine ber wê. Yek dibêje:

"Hêra Xecê, me got tu dîn î, me negot tu ne jin î. Ka jinîtiya xwe bi me bide nîşan."

Yeke di bi awayekî tinazî: "Ka tu binêr çî dêlik e! Wekî mehînan bi rê de diçe." Gişt jin pev re dikenin. Xeca dînik guh nade wan, satila xwe tijî av dike û dema dike bi rê bikeve, jineke din li dû wê bi ken û tiqetiq dibêje: "Keçê dîne! Ez dizanim dermanê te çî ye, hahhaa!.. Te divê mîrekî, hahhaaa!"

xwe dibêje: "Xecê dîne, ev kî ye?"

Xeca dînik ji wê roja ku ji evîna xwe bi dûr ketiye peyvên bi hejmar gotine, bi ziman dibe û dibêje wan: "Ma hûn nabînin?! Ez dîn im, lê hûn ker in! Ev mizgînî ye; mizgîniya evîna saf û paqij. Ka bibêjin, min ji vî dilî pê ve tu dilekî dîtir heye ku bi evîneke saf û bi fedakarî tijî ye û bi xwîna xwe vê darebiya evînê şîn kiriye, ku bi salan e bi avdana min şîn nabe? Bila ker bibihîzin, kor bibînin û nezan bizanibin!.. Va ye nivê vê darê bi vê evînê şîn bûye û dê nîva din jî bi evîna dilên mezin, saf û dilêr ên wekî vî lehengî, şîn bibe."

DÎLAWER

Ji weşanên Dozê çar pirtûk

Weşanxaneya Dozê, çar pirtûk li ser hev, pêşkêşî xwîneran (xwendevanan) kirin. Ev her çar jî bi zimanê tirkî ne. Hem nivîskarên wan û hem jî mijar û dabaşên wan ji hev cihê ne. Her wiha her çar pirtûk jî ji zimanên îngilîzî û swêdî li tirkî hatine wergerandin.

Weşanxaneya ku navê wê li jorê bihurî, digel zarê tirkî bi kurdî (kurmançî û kirdkî) jî berheman diweşîne. Bi dorê em der barê van her çar berheman de kurteagahiyê bidin.

I. Dûnya Savaşi'nda Kurdistan

Ev pirtûka dirokzan Kemal Mazhar Ahmed e. Eslê wê bi îngilîzî "Kurdistan During the First World War" e û ji aliyê M. Hüseyin ve li tirkî hatiye wergerandin. Navê pirtûkê li kurdî dikare wiha bê wergerandin: Di Dema Şerê Pêşin de Kurdistan.

Temaya pirtûkê Kurdistan e. Kemal Mazhar Ahmed bi taybetî di dema Şerê Cînanê yê Pêşin de li ser rewşa Kurdistanê û li ser manevrayên siyasî yên Îngilistanê sekiniye. Her wiha rol û daxwazên Rûsya û Almaniyayê jî destnîşan dike.

Li gel vê yekê, dirokzanê kurd ê ji başûrê Kurdistanê ku li Rûsyayê xwendiyê û li Unîversîteya Bexdayê profesore dirokê bû, di pirtûkê de behsa tevkujî û qirkirina Ermenan dike û li ser rola kurdan a di vê yekê de, tiştinên nû û balkêş dibêje.

Pirtûk ji 348 rûpelan pêk hatiye.

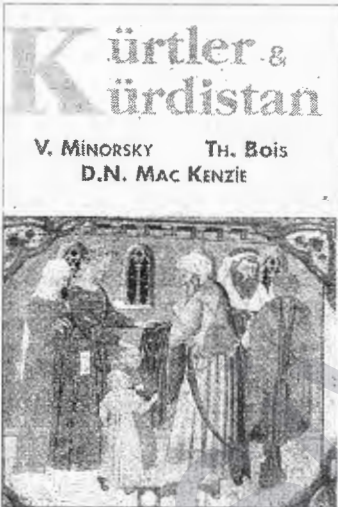
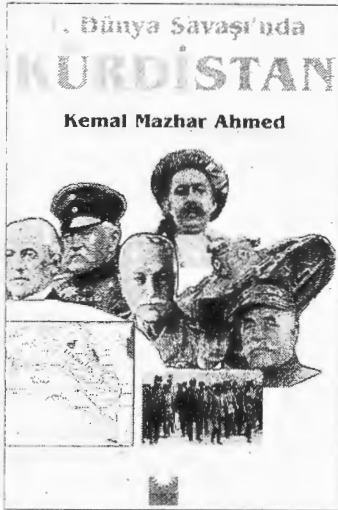
Kürtler ve Kürdistan

Ev berhema hanê ji gotar yanê ji meqaleyên V.Minorsky, Thomas Bois û D.N.Mac Kenzie hatiye pê. Ev gotar ên ku di "The Encyclopedia of Islam (Ansiklopediya Îslamê) de ber barê kurd û Kurdistanê de hatine weşandin, hatine berhevkirin û wekî pirtûkekê hatine weşandin.

Kamuran Firatlı, ev gotarên zanyarên hêja û pispore, ji zarê îngilîzî li tirkî wergerandine.

Ji her sê navan, nemaze Vilademir Minorsky

Weşanên Dozê ku hem pirtûkên bi zimanê kurdî û hem jî yê bi tirkî diweşîne, çar berhemên nû li ser hev pêşkêşî xwînerên xwe kirin. Ji wan sê heb lêgerînî û ya din jî roman e.

mîna bavê kurdolojiyê tê qebûlkirin û gotin û daxuyaniyên wî yê li ser kurdan xwediyê cihêkî taybet in û hîna jî pûte bi wan tene dayîn.

Gerçi herduyên din (Tomas Bois û D.N.Mac Kenzie) jî di vî warî de xwediyê nav û deng in. Hêjahiya vê pirtûkê, nemaze ji bo lêgerîner, lêkonîner û eleqedarên bi berhemên bi vî rengî, nayê salixdan. Pirtûk 241 rûpel e.

Mem û Zîn'de Kürt Milliyetçiliği

Nivîskarê vê pirtûkê jî akademîsyen, helbestvan û nivîskar Ferhat Şakelî ye. Navê berhemê yê orijînal "Kurdish Nationalism in Mam û Zîn" e. Cara pêşin ji aliyê Enstîtuya Kurdî ya Brukselê ve hatiye weşandin. Ş. Süer ev berhem ji zarê îngilîzî wergerandiye tirkî.

Wekî ku ji navê berhemê jî (Mem û Zîn'de Kürt Milliyetçiliği/ bi kurdîya wê Di Mem û Zîn'de Netewekariya Kurdî) dixuye, berhema navdar a Ehmedê Xanî Mem û Zîn hatiye vekolandin û li ser raman û hizra neteweyîtiyê ya di berhemê de hatiye sekinîn. Em vê jî bi bîr bixin ku Ehmedê Xanî beriya nîha bi sê sed salî behsa divêtiya avakirina dewleteke kurd kiriye û bindestî û parçebûyîtiya serek û mîrên kurdan wekî şermekê diyar kiriye. Ji wan xwestiye ku ji bin siha ereb, ecem û tirkan derkevin. Pirtûk 120 rûpel e.

Video Gelin

Weşanxaneya Dozê, vê pirtûka (romana) Mahmut Baksî ya ku cara pêşin bi Swêdî bi navê "Videobruden" ji aliyê Weşanxaneya Svartvittisê ye li Stockholmê, di sala 1995'an de hatibû weşandin, bi wergera Yasemin Aymergen û Vahide Yılmaz (ji Swêdî) îcar bi tirkî weşandiye.

Li Swêdê hem kurdan û hem jî Swêdiyan reaksiyon (çi erênî û çi jî neyînî) nîşanî Video Gelin (Bûka Videoyê an jî bûkêvideo) dabûn. Ev romana bi gengeşî û nîqaş 133 rûpel e.

M. RONAK

Melek Şêx Bekir

HELİM YÜSIV

Hevalo, ez xemgîn im vê êvarê, nizanîm çima berî çend rojan min pêjnâ te kir. Dema nâmeyên te, di nav pelên min de dîsa çirûsk dan. Nizanîm çima ez ew qas bêriya te dikim, tim li ser dengê te dizivirim. Lê ez te nabînim, tevî ku ne xebera te yî, lê vê carê jî xem nake. Carekê din ez lêborînê qebûl nakim.

Divê ez te bibînim, tu li ku bî divê tu vegere. Bi ser pênc salan ketiye ku her du çavên te dilê min digûvêşin. Melek ez hêvî dikim ku tu bêtî, malnexerabo, ma ev çol û kolanên Amûdê te ji kê re vala hiştine? Toza havînê, heriya zivistanê, bazdana êvarê, pêkenokên belawela, dinên bêhejmar, helbest û çirokên rojane, stranên li ber cumbaş û tembûra Şêxo... Meşa te ya sivik, çûna ser mezê û hevpeyvînên bi miriyan re, gera nivê şevê, razana nav baxçe, keçikên xweşik... Erê, ez nizanîm rewşa xwe û yara xwe ji kê re

bibêjim. Tu zanî, yara te zewicî, nema te li ber deriyê xwe dibîne. Ez jî pêkoliyan zaroktiya xwe û te ji nû ve dirêşim û diavêjim ber agirê dilê dayikan. Em her du zarokên ku di hem-bêza diya xwe de, me xewnên mezinan didîtin.

Melek, ez dixwazim vê êvarê tu bêtî da ku tu hêstirên min bibînî, bê çawa zora gazinên diya min dibin: "Lawo... mêr nagirin." Ev ne girî ye dayê. Ev xemgîniyê bêtîman e, êşeke kor e, lal e, ez tiştêkî mezin naxwazim vê êvarê, hew min divê Melek ji wê dûtê vegere da ku em lîstikên xwe nivco nehêlin, da ku vê hezkirina ku me bi hev re dest pê kir, em bi hev re bibin serî. Ji bo ku em stranên evîna xwe erzan nespêrin toza mirinê, da ku em bi hev re strana te ya "Were rindê, rindê rindê, were rindê can..." bibêjin.

Erê hevalo ez-vê êvarê xemgîn im, ma nayê bîra te çawa ji nişka ve simbelê me derketin, wey...! Çi zû em bûn xort, me berê xwe tim bi jor ve dikir, me gazinên xwe di bin siya Xwedayê mezin de radixistin. Xwedêyo me çî kiribû da ku qedera me ew qasî reş û xerab bû, zaroktiyêke şewitî, bêger û cilên xweşik, zaroktiyêke tozgirtî û birîndar û a niha xortaniyêke tazî, dorpêçkirî, ne yar, ne welat, ne pere, ne mirovayeti, ne jî bihostek ji axa azad ku xort karibe. Lê rûne an rabe... Me çavên xwe vekirin li ser bindestiyê, zor, parçebûn, êlper-

estî, sinorên bombekirî, bavên tirsok û dengnekir, kalikên bêşop û pêjn. Ji bîra min naçe ew hêrsa te, te digot: "Ez pê hest dibim ku ez bombeyek im, ez tîm ku ez biteqim" ne ji civaka me, ne wî mîletê me, ne jî ji gund û bajarên me bêhna mirovatiyê nayê, zîngezinga wê pîrsa te hîn li ber guhê min e:

"Ev çima sînor ji her tiştî re danîne, hetanî bi welat jî tev de sînor kirine. Lê bînamûsiya me tenê maye bêsinor."

Bi vî dilê germ Melek çûbû Stenbolê ji bo xwendinê, cara yekemîn vegeriya Amûdê bi germî li ser xwendevanên zanîngêhê dîpeyivî û dikeniya: "Ez nizanîm heta kengê emê meşa tenê biqewirînin." Berdewam dikir: "Ancax ev çiya tevde bibin agir û dînamît hetanî ku welat çêbibe." Kkêliyêkê dima û digot: "Diya min jî li hêviya min e du ez bibim bijîşk." Ez nizanîm girîng bû tu bibûya bijîşk an na, lê tiştê ku ez zanim ew e ku, min gelekî bêriya te kiriye.

Hevalo, ez xemgîn im vê êvarê, ji ber ku navên çend şehîdên din ji Amûdê û Qamişlo û Dirbêsîyê û Dêrikê û Kobanî û Efrînê îro hatin bilêvkirin, navê te dîsa hat gotin. Hew carekê min ji MED-TV'yê bihîst ku tu bûye şehîd. Lê ma qey şehîd jî bêriya hevalê xwe nakin, te bi navê min bangî min kir, ev zivirîm, lê nizanîm çima her ku ez li ser dengê te dizivirîm, ez te nabînim?...

Xebata akademîk

Di 4-5 salan de heke heyeteke zimên, dîrokê û folklorê amade nebûbe, ferhengê nehatibe amadekirin, çavên Apê Mûsa vekirîne û li xortên çalak dinêrin.

Li welêt rojekê digel çend hevalan em çûn serdana Apê Mûsa. Enstîtuya Kurdî ya Stenbolê hê nû ava bûbû. Vebûna wê coşîyeke mezîna kiribû dilê me. Der heqê rewşa enstîtuyê de min pîrsek jê kir. Bersîva wî wekî her car tîjî wate bû:

-Lewrê nav mezin e lê, bi Xwedê qîlafet biçûk e. Siha me li ber çavan mezin dixuye. Lê ez hêvîdar im. Bûk hate malê, raxistin û tekûzkirina malê jî li we."

Mixabin gotina Apê Mûsa hê jî bi tenê hêviyek e.

Çima di warê çandê, di warên xebatên akadêmîk de pêşveçûn çênabe. Mijar û mebesta nivîsa min ev e. Helbet ji bo pîrseke wisa xebateke dorfireh û zexm dive. Ez dixwazim li ser çend xalan rawestim.

1. Ji bo ku xebatên akademîk bi rêk û pêk bîne kirin, rêxistinê xurt pêk nehatiye. Çi dibê bila bibe, sedem çî dibin bila bibin. He-

ta ku organizasyon zexm nebe, kar jî nabe. Yê ku pêşkêşiyê dikin, kar bi rê ve dibin ne xwediyê nêrîneke zelal, demokratîk û zanistî bin, nikarin jiyaneke nû, kesatiyeke nû bigihînin, nikarin rewşên bir û lêkolîneran li hev bicivînin. Çawa ku heta pîrsgirêka serokatiyê ya têkoşîna Risgariya Kurdistanê ne-hate çareserkirin, şoreş bi pêş ve neçû, heta di vî warê de jî-organizasyonê xurt û rast çênebe, pêşketin ne mimkûn e.

2. Ger xebateke bi metodên zanistî neyê kirine berhemên nûjen û delal çênabin. Ji ber ku Enstîtu, wekî nav lê ye, cihê zanistiyê ye. Ne cihê ku dilê kê çî dibêjê angoyê ya di serê xwe de ji gelekî re bike zagon e. Xebatên ku tene kirin, divê li gorî pîvanên zanistiyê bin. Ne li gorî kêf û dilê mirovan bin. Divê kesê akadêmîsyen nefsbiçûk be. Zanibe ji ya xwe dakeve. Jixwe zanistî jî şikê dest pê dike. Ew kesê ku bibêje hebe nebe "ev rast e", li dijî rastiya min rastî tune, qey dikare bi ser bikeve.

3: Xebateke kolektîf (hevkarî) divê. Kesên ku di warê xwe de pispor in dema li hev rûnin, koman, komîsyonan çêkin, bi hev bişewirin, bi sebreke eyûbî bixebitin, rûmetê bibîne li nêrinên hev, dikarin tiştine heja der-

xin holê. Lê ez bala xwe didimê, carinan sê-çar saetan li ser peyvekê tê axaftin, lê çî heyf û xebînet ku kes tu tiştî ji hev fêm nake.

Her kes bi peyva "li gorî dîtina min" destpê dike û dîr û dirêj diaxive. Lê li yê hemberî xwe guhdar nake, ji bo bersivê, ji bo xwe parastinê difikire.

Mîrov dikare der heqê sedemên lipaşmayîna organizasyonên akadêmîk de gelek teş-tên din jî bîne zimên. Lê ji bo niha ew qas bes in.

Sedem çî be bila bibe, di çar-pênc salan de heke heyeteke zimên, yekê dîrokê, bêhtir jî ya folklorê amade nebûbe, ferhengê kurdî -bi kurdî nehatibe - amadekirin, çavên Apê Mûsa vekirîne û li xortên çalak dinêrin.

Hêvî û bawerîya min ev e ku xortên gi-haşti ên bi bîr û bawerî û bi enerjî, bi meto-deke zanistî mil bidin Enstîtuya Kurdî. Li ser bingeha ku Melayê Cizîrî, Ehmedê Xanî, malbata Bedirxaniyan, Nûreddîn Zaza, Hecî Qadirê Koyî, Osman Sebrî, Cegerxwîn, Apê Mûsa, Ali Temel danîne, avahiyeke şox û şeng ava bikin. Ango dilekî welatparêzî, mê-jîyekî zelal, nêzikîtdayîneke zanistî jî xeba-ta xwe re bikin çavkanî.

HESEN ZINAR

Çend pêşniyaz

Ez dixwazim hin çavdêrî û nêrinên xwe pêşkêşî we bikim. Bi qasî ku tete dîtîna, tîkîliya di navbera Azadiya Welat û Demokrasiyê de hinekî qels e. Gelo haya ni-vîskarên Demokrasiyê jî Azadiya Welat nîn e. Bi ya min ne hewce ye ku îlana Azadiya Welat di Demokrasiyê de bê weşandin. Divê bi awayekî surîştî her du rojname hev û din bidine nasîn; li hev û din xwedî derkevin. Demokrasiyê hê di rûpela xwe ya çandê de cih nedaye Azadiya Welat. Pispor û rewşen-bîrekî mîna Îsmail Beşikçi, bangî kurdan di-kir, digot: "Li zimanê xwe xwedî derkevin." Belê diviyabû min van rexneyên xwe ji De-

mokrasiyê re bi rê kiribûna, lê armanca min ev e ku tîkîlî û dan û standîna di navbera xe-batkarên her du rojnameyan de bîn çêkirin.

Hinek mirov jî ber kêmbûna tîraja Azadiya Welat rexneyên xwe li xebatkarên digirin, carinan jî wan tawanbar dikin. Ev jî bi teva-hî ne li rê ne. Azadiya Welat xwe digihîne sê-çar hezar mirovan, ev jî sê-çar hezar kad-ro ne. Besî me ye? Na!

Îro kesên ku Azadiya Welat dixwînin ên ku eş dîtine, ên ku hezkirina welat û nîrxên gelêrî di dilê wan de hebe, belê ev mirov in. Divê pisporên me hinekî kesayetiya karmen-dên ku bi eslê xwe kurd in, ji dewleta tirk re dixebitin, ji hev bikin û dahûrînin. Dîsa divê Azadiya Welat baş berçav bike ku kâ xwen-devanên wan kî ne, li gorî potansiyela xwen-devanên xwe politikaya weşanê tespît bikin.

Divê carinan çîrok, peşan, helbestên ku di weşanên gelêrî de (Axîna Welat, Ava Şîn, Nûdem) tene weşandin, Azadiya Welat cih

bide wan. Hinek heval di rûpela "Berhem" de berhemên di çarçoveyê teng de dinixî-nin, kêmbûn nasîn. Bi ya min pirtûkek bi tespîtekê an jî-be hewokê nayê nîrxandin. Di mercên îro de dema xwendevanek nîrxandinan dixwîne, divê bikaribe, pirtûkê bi her awayî di hişê xwe de tehlîl bike.

Gelo mirov nikare di her bajarî de, di her navçeyê de nûnerekî peyda bike? Ne bi awa-yekî aktîv be jî, ji bo ku çavdêriyên xwe bi-inin rojnameyê, ji bo ku tîkîliyên xwe bi xwendevanên rojnameyê re xurt bikin. Heke hûn daxwaz û banga xwe di rojnameyê de, li xwendevanên xwe bikin, gelo wê hinek dilx-waz-demekevin?

Baş xuya ye ku, ne ji şertên şerê gemarî bûya wê îro tîraja Azadiya Welat sedhezâr bûya, pêncsed hezar bûya. Ji bo rojên wisa, dîsa Azadiya Welat...

CÎHAN ROJ

WELAT

Rojnameya Hefteyî
(Haftalık Gazete)

Li ser navê
Zerya Basın ve
Yayınçılık
San. Tic. Ltd. Şti.
(adına)
Xwedî (Sahibi)
CELALETTİN
YÖYLER

NAVNÎŞAN
Ayhan Işık Sk. No:23/3
Beyoğlu / İSTANBUL
TEL-FAX
(0 212)
251 90 13

Gerînendeyê Weşanê
(Yayın Yönetmeni)
SAMİ TAN

Berpîrsê Karên
Nivîsaran
(Yazı İşleri Müdürü)
DÜZGÜN DENİZ

Berpîrsê Saziye
(Müessese Müdürü)
TAHİR ELDEMİR

ÇAPXANE
Yeni Asya Matbaacılık
A.Ş.

BELAVKIRIN
BİRYAY Dağıtım

NÜNERÎTİYÊN ME
(Temsilciliklerimiz)
Nimînendeyê Giştî
yê Ewrûpayê:
Mazhar Günbat
Suriye: Jan Dost
Helim Yûsiv
963-21-960099

Berlîn:
Silêman Sîdo
49-30-69002695

Hannover:
Selim Biçûk
49-5721-81360

Munchen:
Mahmut Gergerli
49-871-670884

Bruksel:
Medenî Ferho
32-02-466037

Stockholm:
Robin Rewşen
46-8-7510564

Bonn:
Ahmet Baraçkılıç
49 228 66 62 49

Celle:
Wezir Saçık
49 50 52 87 36

Nahêlin ku em li welatê xwe jî bibin penaber

Li kampê meclîsek ku 33 mebûsên wê hene, hatiye avakirin. Penaber hemû pirsgirêkên xwe li wê meclîsê tînine ziman û ji bo çareserîya pirsgirêkan bi awayekî kolektîf xebatê dikin. Her wiha li kampê rêvebirîya herêmî, Keyatî û hêzên ewletiyê jî hene.

Li gorî peymanên navneteweyî yên wekî Peymana Cenevreyê, Peymana Parisê û armanca avabûna Neteweyên Yekbûyî (UN) mafên bingehîn yên mirovan parastî ne, mirovek dikare li welatekî din bijî an jî ji welatê xwe here welatekî din. Kesê ku bi taybîtiya ber zilmê û sedemên siyasî ji welatekî here welatekî din bijî jê re penaber tê gotin. Lê penaber dema ku kurd bin ji bo wan peyman tune ne. Wekî 15 hezar kurdên ku li ser axa xwe bûne penaber, wekî dused kurdên ku ji rojhilatê Kurdistanê hatine û dewleta tirk dixwaze wan bide destê rejîma Îranê. Komiseriya Bilind a Penaberan a Neteweyên Yekbûyî (UNCHR) rê nade wan ku herin welatekî din jî.

Li başûrê Kurdistanê 15 hezar kurdên bakurî ku ji Culemêrgê, Şernaxê û ji gundên sînor di sala 1993'an de ji ber zilma dewleta tirk reviyabûn, li Etrûşê di kampêkî de wekî penaber dijîn.

Li gorî agahiyan li kampê meclîseke ku 33 mebûsên wê hene, hatiye avakirin hemû pirsgirêkên xwe li wê meclîsê tînine ziman û ji bo çareserîya pirsgirêkan bi awayekî kolektîf xebatê dikin. Her wiha li kampê birêvebirîya herêmî, kayetî (muxtari) û hêzên wanê ewletiyê jî hene. Gelek caran dewleta tirk ji bo ku vegeirîna wan, kamp bombe kir, dîsa dewleta tirk îdia kir ku di kampê de gerilayên PKK'ê dijîn ji ber vê jî, ji Neteweyên Yekbûyî xwest ku kamp bê valakirin, lê tu encam bi dest nexist. Ji ber statûya Hêza Çakûç û Neteweyên Yekbûyî nedihate valakirin. Piştî şerê dawîn yê PDK'ê û YNK'ê ku politikaya Amerîkayê li herêmê iflas kir û nêzîktêdayîna PDK'ê bi dewleta tirk re bû sedema vekîşîna Hêza Çakûç û Neteweyên Yekbûyî.

Dewleta tirk ji berê ve li herêmê bi destê Hêvya Sor a Tirk di bin navê alîkariyê de karê sîxuriyê û îstîxbaratê pêk dînan, li aliyê din Hêvya Sor a Tirk ji bo ku penaberên ku ji ber zilma dewleta tirk çûne kampê li paş vegeirîna û vegeirîna wan jî li hemberî PKK'ê di qada navneteweyî de wekî malzeme bi kar bîne xebatê dike, heta bi vê mebestê di bin navê alîkariya insanî de kesên ku soza vegeirîna didan, alîkariya madî dida wan.

Digel ew qas cerdên hêzên dewleta tirk û berxwedana gel, UNCHR'ê îdia dike ku penaber dixwazin li Tirkiyeyê vegeirîna û bi vê mebestê jî qesta valakirîna kampê dike. Li aliyê din sedema valakirîna kampê siyasî ye, ji ber ku li kampê rêxistinî heye û gel bi rêvebirîya xwe bixwe pêk tîne ev jî mabesta valakirîna kampê ye.

Li gorî agahiyan ku me jî herêmê standin gelê kurd li hemberî êrişên dewleta tirk û Komiseriya Bilind a Penaberan a Neteweyên Yekbûyî, penaberên kurd û kurdên Başûrê Kurdistanê çalakîyên protestoyî pêk tînin. Li Silêmaniyê, Hewlêrê û li pir deverên din bi hezaran mirov çalakîyên grevên birçibûnê, meş û xwepêşdanan pêk tînin û li hemberî hevkarîya dewleta tirk û Neteweyên Yekbûyî dest bi berhevkirîna îmzeyan kirine, li gorî agahiyan heta niha şeş hezar îmze hatiye berhevkirin.

Hêzên Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK) cihê ku wê piştevaniya wan çalakîyan bikin, astengiyan derdixine pêş gel. Weşanên ku piştgiriya didine penaberan tene tehdîtîkirin, hêzên PDK'ê nahêlin ku gel çalakîyên protestoyî pêk bînin. Dîsa tê ragihandin ku di 21'ê berfanbarê de bombekirîna Navenda Çanda Mezopotamyayê ya Hewlêrê jî, ji aliyê ajanên dewleta tirk ve hatiye kirin, di bombekirîna de polisêk bi navê Serdar Huseyn miriye û yek jî bi navê Nevzat Hesad birîndar bûye.

Her wiha roja 22'ê berfanbarê li Hewlêrê ji aliyê humermendên kurd Hozan Serhat, Rûken, Leyla û Rizgar ve ji bo penaberan konsereke piştgiriya hatiye lidarxistin û bi hezaran mirov beşdarî konserê bûne. Piştî re çelengeke reş danîne ber deriyê Neteweyên Yekbûyî û dîrîşmên wekî: "Bimire hevkarîya NY û KT'ê û dek û dolabên împeryalistan", "Bijî têkoşîna me ye neteweyî", "Em çima li welatê xwe penaber in", "Bijî serokê neteweyî Apo". Her wiha bi hezaran mirov jî, ji bo greva birçibûnê ya dorvegerî di rêzê de ne, vê gavê 25 kes di greva birçibûnê de ne û li gorî agahiyan ev greva dorvegerî dibe ku bibê domdar ta ku bi ber rojîya mirinê jî.

Hêvya Sor a Kurdistanê jî bi

daxuyaniyekê tewra Neteweyên Yekbûyî û hevkarîya dewleta tirk re şermazer kir. Vê rêxistina insanî di daxuyaniyê de bal kişandiye ser tewra dewleta tirk a ku nahêle ew alîkariyê bidîne gelê xwe yê li Bakur.

Hêvya Sor a Kurdistanê diyar kir ku kesên dixwazin ew alîkariya wan bikin bi rîya IHD'ê dikarin bi wan re têkiliyê daynin. Ji bo penaberên Kampa Etrûşê jî xebatên berfireh dane destpêkirin, di qada navneteweyî de jî xebatên berfireh pêk tînin.

Di MED-TV'yê de jî bang li kurdan hate kirin ku piştgiriya bidîne penaberan.

Serokê Giştîyê PKK'ê Abdullah Öcalan jî bi daxuyaniyê diyar kir ku ew penaber bêxwedî nîn in, heke kampê bê valakirin, gerîla dikarin ewlehiya wan pêk bînin. Öcalan wiha axwvî: "Ev biryareke siyasî ye, li hemberî kurdan tevkujiyek tê meşandin, divê kurd di vê rewşê de yekîtiya xwe bi her awayî nîşanî hêzên împeryalistê bidin".

Li Tirkiyeyê jî Komelaya Mafên Mirovan diyar kir ku wan li ser rewşa penaberên Kampa Etrûşê serî li Neteweyên Yekbûyî dane û li Tirkiyeyê jî ji bo mirovên li kampê xebatên insanî tene kirin.

METIN AKSOY